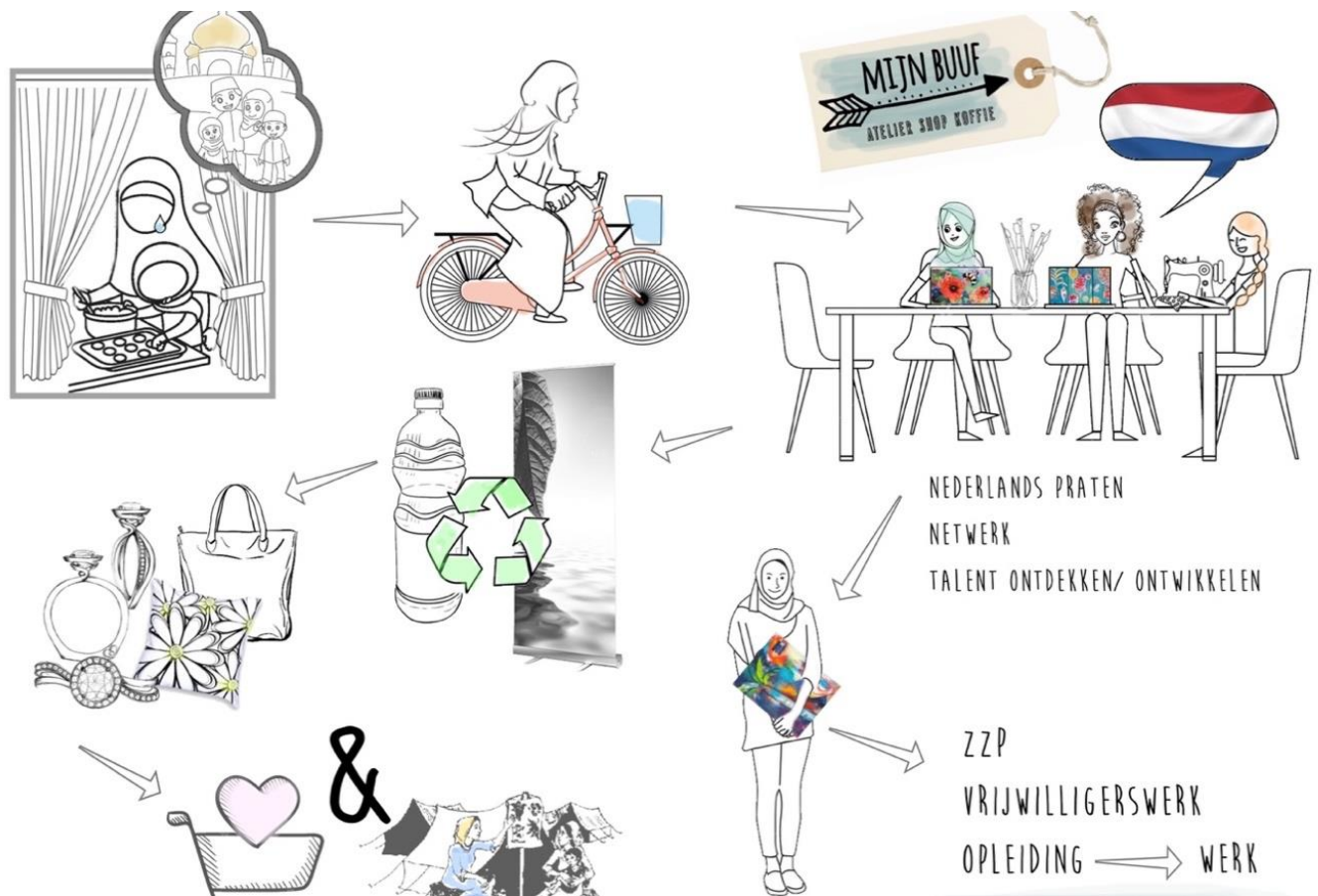

Van de reis bij Mijn Buuf naar impact

Van de reis bij Mijn Buuf naar impact: Een onderzoeksrapport

Een onderzoek naar de impact van de sociale onderneming Mijn Buuf.

Naam: Benthe Nagel
Studentnummer: 1101556
Opdrachtgever: P. Prent - Hofker
Organisatie: Mijn Buuf
Examinator: R. Beijer
Module: TPH48A-03
Datum: 17-6-2022
Versie: Definitief

"Dit verslag bevat vertrouwelijke informatie."

"Ruw materiaal is indien gewenst opvraagbaar."

"Door het inleveren van dit werkstuk verklaar ik dat het werkstuk eigen werk is en dat het vrij is van plagiaat."

VOORWOORD

Voor u ligt het rapport: *'Van de reis bij Mijn Buuf naar impact: Een onderzoeksrapport'*. Dit is geschreven voor de afstudeeropdracht waarmee ik de studie Toegepaste Psychologie aan de Hogeschool Leiden ga afronden. De opdrachtgever van de afstudeeropdracht is Petra Prent-Hofker. Zij is de oprichtster van de sociale onderneming Mijn Buuf. Bij Mijn Buuf staat het vergroten van de zelfredzaamheid bij vrouwen met een migratieachtergrond centraal. Ongelijkheid is een onderwerp dat mij van jongs af aan aanspreekt en ik ben dan ook gaan zoeken naar een organisatie die zich hard maakt voor gelijke kansen. Met haar sociale en duurzame missie sluit Mijn Buuf hier naadloos op aan. Ik heb het maken van de opdracht: het in kaart brengen van de impact die de onderneming maakt, ervaren als een waardevolle bijdrage om te kunnen leveren aan het bijzondere werk van Mijn Buuf.

Tijdens mijn onderzoek ben ik vanuit de organisatie begeleid door Nancy Verkooijen. Bij deze wil ik haar bedanken voor de goede samenwerking en feedback. Dit heeft zeker bijgedragen aan het verhogen van de kwaliteit van dit rapport. Verder wil ik Petra Prent-Hofker bedanken voor de gastvrijheid en alle informatie over Mijn Buuf en de doelgroep. Ook wil ik graag de vrouwen van Mijn Buuf bedanken voor hun openheid en bereidwilligheid om mee te werken aan dit onderzoek. Tot slot wil ik mijn inhoudelijk begeleider Lia Dickhoff bedanken voor haar inzet, beschikbaarheid en waardevolle feedback.

Dank voor de interesse in dit rapport en veel leesplezier!

SAMENVATTING

De sociale onderneming Mijn Buuf streeft naar het vergroten van de zelfredzaamheid van sociaal geïsoleerde migrantenvrouwen. Zelfredzaamheid wordt gedefinieerd als het realiseren van een acceptabel niveau van functioneren op de belangrijke domeinen van het dagelijks leven (GGD Amsterdam, 2017). Met het aanbieden van een vraaggestuurd traject, werken de vrouwen toe naar één of meer treden hoger op de participatieladder. Dit instrument meet de participatie en het groeipotentieel van burgers en loopt van:

6. Betaald werk	3. Deelname aan georganiseerde activiteiten
5. Betaald werk met ondersteuning	2. Sociale contacten buitenshuis
4. Onbetaald werk	1. Geïsoleerd (Instrumentwijzer, z.d.).

Voor een sociale onderneming is het waardevol om te meten wat de impact is die zij maakt. Impact kan worden vertaald naar de maatschappelijke meerwaarde die een onderneming creëert met de activiteiten die zij uitvoert. Een ander synoniem voor impact is ook wel de verandering die een sociale onderneming teweegbrengt. De twee voornaamste redenen om gerealiseerde impact te meten is om verantwoording af te kunnen leggen aan opdrachtgevers en/of financiers en om als organisatie van te leren. Vooralsnog heeft Mijn Buuf niet in kaart gebracht wat de impact is die zij maakt.

Dit impactonderzoek heeft in kaart gebracht wat de maatschappelijke waarde is die Mijn Buuf creëert, waarmee de sociale onderneming verantwoording af kan leggen aan financiers en tevens van kan leren om daarmee het traject te verbeteren. Hiervoor is de volgende hoofdvraag opgesteld: *"Wat is de impact van het traject (de reis bij Mijn Buuf) op het dagelijks leven van de vrouwen die aan dit traject deelnemen?"*.

Om een uitspraak te kunnen doen over de ontwikkeling in zelfredzaamheid van de huidige elf vrouwen die deelnemen aan het traject, is gebruik gemaakt van de Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM). Dit beoordelingsinstrument meet aan hand van verschillende domeinen de mate van de zelfredzaamheid van een individu. Het instrument is toepasbaar voor het monitoren van de resultaten en uitkomsten van een traject. Om verandering te monitoren moet de ZRM minimaal twee keer worden afgenomen. De eerste meting (nulmeting) bestond uit de gegevens die bij de intake van het traject opgehaald waren. Op basis hiervan kon de eerste beoordeling worden gemaakt. In dit onderzoek (huidige meting) zijn de deelnemers geïnterviewd waarin dezelfde domeinen van de ZRM zijn uitgevraagd. Op basis van deze gegevens kon een tweede beoordeling worden gemaakt. Tevens hebben de deelnemers zowel tijdens hun intake als in de interviewfase van dit huidige onderzoek een zelfbeoordeling gemaakt. Door de nulmeting te vergelijken met de huidige meting in dit onderzoek, is de verandering in zelfredzaamheid bepaald die het traject teweeg heeft gebracht.

Uit de beoordeling van de onderzoeker blijkt dat de impact van het traject op het dagelijks leven van de deelnemers zich met name concentreert op de ZRM domeinen Taal en Sociaal netwerk. Dit duidt erop dat de zelfredzaamheid van de deelnemers is vergroot ten opzichte van de nulmeting. Door de gerealiseerde resultaten neemt de maatschappelijke participatie toe en stijgen de deelnemers één of meer treden op de participatieladder. Uit de zelfbeoordeling van de respondenten komt geen eenduidig beeld naar voren als het gaat om verandering in zelfredzaamheid.

Op basis van deze bevindingen wordt aanbevolen om in vervolgonderzoek meerdere meetmethodes in te zetten om een vollediger beeld van de impact te verkrijgen. Zo kan onder andere het meenemen van de contextuele factoren meer inzicht bieden in de maatschappelijke waarde van het traject. Hierdoor ontstaat een steeds completer en grondiger beeld van de impact van de sociale onderneming Mijn Buuf.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
Verklarende woordenlijst	6
Leeswijzer	8
H1. Inleiding	9
H2. Theoretisch kader	13
2.1 <i>Sociaal ondernemerschap</i>	13
2.2 <i>Impact + Impactwaardeketen</i>	13
2.3 <i>Impactpad</i>	14
2.4 <i>Verandermodel</i>	15
2.5 <i>Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM)</i>	17
H3. Doelstelling en hoofdvraag	18
H4. Het Impactpad: Niveau 1 – Sociale missie en doelstellingen	19
H5. Het Impactpad: Niveau 2 - Verandermodel	20
H6. Het Impactpad: Niveau 3 – Resultaten bijhouden	27
H7. Het Impactpad: Niveau 4 – Missie-gerelateerde effecten meten.....	28
7.1 <i>Opbouw meetplan</i>	28
7.2 <i>Methode</i>	29
7.3 <i>Resultaten</i>	33
7.4 <i>Conclusie</i>	38
H9. Het Impactpad: Niveau 5 – Onderbouwing	40
H10. Discussie	42
Literatuurlijst	45
Bijlagen.....	48

VERKLARENDE WOORDENLIJST

De reis bij Mijn Buuf:	De metafoor die Mijn Buuf gebruikt voor het traject dat zij aanbieden.
Empowerment:	Het proces van het versterken van een individu door grip leren krijgen op de eigen situatie en hun omgeving (Walraven et al., 2020).
Impact:	De maatschappelijke waarde die een onderneming toevoegt door de activiteiten die zij uitvoert (Walraven et al., 2020).
Impactmeting:	Onderzoek gericht op het in kaart brengen van de impact die door de onderneming wordt bereikt, en/of hoe en waarom dit wordt bereikt (Walraven et al., 2020).
Impactpad:	Het Impactpad is een handleiding om de impact van een sociale onderneming te meten. De handleiding is ontwikkeld in opdracht van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Economische Zaken en Klimaat en Buitenlandse zaken (Avance et al., 2020).
Maatschappelijke waarde:	De positieve bijdrage die een sociale onderneming levert aan het oplossen van een maatschappelijk probleem. Ook wel de verandering die de onderneming maatschappelijk teweeg brengt (Walraven et al., 2020).
Oranje Fonds:	Stichting die sociale initiatieven financiële ondersteuning biedt (Oranje Fonds, z.d.)
Participatie:	Het meedoen aan het maatschappelijke verkeer in al zijn facetten (Walraven et al., 2020).
SDG:	Sustainable Development Goals ontwikkeld door de Verenigde Naties met het streven naar een rechtvaardige, eerlijke en duurzame wereld in 2030 (SDG Nederland, 2022a).
Stichting Fonds 1818:	Stichting die financiële ondersteuning biedt aan organisaties die zich inzetten voor een betere maatschappij (Fonds1818, z.d.).
Stichting Lezen & Schrijven:	Stichting Lezen & Schrijven is een organisatie die zich breed inzet op het gebied van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Dit doen zij door het aanbieden van diensten en producten zoals lesmaterialen en screeningsinstrumenten (Stichting Lezen en Schrijven, 2022b)
Stichting SchuldHulpMaatje:	Stichting die hulp op maat biedt aan mensen met financiële problemen of schulden. SchuldHulpMaatje brengt vrijwilligers in contact met mensen die hulp

nodig hebben op het gebied van geldzaken (Schuldhulpmaatje, z.d.).

Stichting Taal aan Zee:

Taal aan Zee is een stichting die onder andere vluchtelingen Nederlandse les aanbiedt (Taal aan zee, 2021).

Zelfredzaamheid:

Het zelf realiseren van een acceptabel niveau van functioneren op de belangrijke domeinen van het dagelijks leven. Indien nodig door de juiste hulp te organiseren op het moment dat een daling van je functioneringsniveau dreigt of plaatsvindt, die je niet zelf kan voorkomen of verhelpen (GGD, Amsterdam, p. 8).

Zelfregie:

Het zelf richting geven aan het leven, zowel voor burgers die dit zelfstandig kunnen als voor burgers die ondersteuning nodig hebben. Ook wel, het zelf beslissen over het eigen leven (Movisie, 2014).

LEESWIJZER

Dit rapport start met een inleiding waarin op hoofdlijnen een beeld wordt geschetst van de onderneming Mijn Buuf. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 een theoretische verdiepingsslag gemaakt waarbij de verschillende onderwerpen met betrekking tot het onderzoek vanuit de literatuur belicht worden. In hoofdstuk 3 wordt de context van het praktijkvraagstuk en de daaruit vloeiende doelstellingen besproken. Vervolgens worden in de volgende hoofdstukken de vijf niveaus van het Impactpad doorlopen. Hierin worden onder meer de methodologische verantwoording, de resultaten en de conclusie van dit onderzoek beschreven. Op niveau vijf, hoofdstuk 9, worden aanbevelingen voor de organisatie beschreven en verantwoord die op basis van het uitgevoerde onderzoek zijn vastgesteld. Hoofdstuk 10 is het afsluitende hoofdstuk waarin de onderzoeksresultaten worden bediscussieerd en waarin wordt gereflecteerd op het onderzoeksrapport. De literatuurlijst en bijlagen zijn aan het eind van het rapport te vinden.

H1. INLEIDING

** De vrouwen die bij Mijn Buuf komen betreffen een heterogene groep maar met de volgende gemeenschappelijke deler: de vrouwen zijn vaak als vluchteling naar Nederland gekomen. In dit rapport komt met die reden de term vluchtelingenvrouwen nu en dan aan bod. De meeste vrouwen worden via de Gemeente Den Haag Inburgering en Participatie aangemeld bij Mijn Buuf als asiel- of gezinsmigrant. Gezien de heterogeniteit van de doelgroep, heeft de organisatie voor de volgende term gekozen: vrouwen met een migratieachtergrond.*

Mijn Buuf is een sociaal atelier met een huiselijke sfeer waar vrouwen met een migratieachtergrond samen met vrijwilligers handwerken. Met elkaar maken zij nieuwe producten met hergebruik van materialen. Van banners en reclamevlaggen maken zij onder andere tassen, kussens, hoeden en kleding. De vrouwen komen afspraken na, ontmoeten andere vrouwen, leren over de Nederlandse cultuur en zijn met de handen bezig. Hierdoor zijn ze uit hun hoofd, leren ze naaien en op een laagdrempelige manier de Nederlandse taal. Het handwerken is dan ook geen doel op zich, maar een middel om de vrouwen te stimuleren en talenten te (her)ontdekken. De gemaakte producten worden verkocht aan bedrijven, de culturele sector of in de (web)winkel van Mijn Buuf. Naast het werken in het atelier wordt voor elke vrouw een traject op maat opgesteld, waarvoor tijdens de intake door de vrouw zelf haar doel(en) wordt geformuleerd.

De meeste vrouwen die bij Mijn Buuf komen, staan op trede één of soms op trede twee van de participatieladder. De participatieladder is een instrument waarmee de economische participatie en het groeipotentieel van burgers kan worden bepaald (Instrumentwijzer, z.d.). Gedurende het traject werkt de vrouw in verschillende fases toe naar één of meer treden hoger op de participatieladder. De ladder bestaat uit de volgende zes treden en loopt van:

6. Betaald werk
5. Betaald werk met ondersteuning
4. Onbetaald werk
3. Deelname georganiseerde activiteiten
2. Sociale contacten buitenshuis
1. Geïsoleerd (Instrumentwijzer, z.d.).

Het profiel van de vrouwen laat zich kenmerken door: een slechte beheersing van de Nederlandse taal, het leven van een geïsoleerd bestaan, geen contacten met autochtone Nederlanders, psychosomatische klachten, een lage zelfwaardering, een grote mate van passiviteit, geen kennis van de Nederlandse cultuur en voorzieningen en afhankelijk van een uitkering. Gezien de complexiteit van de doelgroep is het doel van het traject niet perse om de vrouw naar betaald werk uit te laten stromen, maar is er vooral op gericht dat zij een actieve plek in de samenleving heeft waarin de vrouw opbloeit en een voorbeeld is voor de volgende generatie (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 12 februari 2022).

De missie van Mijn Buuf is om sociaal geïsoleerde vrouwen met een migratieachtergrond zelfredzamer te maken (Mijn Buuf, 2022). De term zelfredzaamheid wordt in de literatuur verschillend omschreven, maar in dit rapport wordt de volgende definitie van de GGD Amsterdam aangehouden: "Zelfredzaamheid is het zelf realiseren van een acceptabel niveau van functioneren op de belangrijke domeinen van het dagelijks leven. Indien nodig door de juiste hulp te organiseren op het moment dat een daling van je functioneringsniveau dreigt of plaatsvindt, die je niet zelf kan voorkomen of verhelpen (GGD, Amsterdam, p. 8)." Zodoende kan iemand óók zelfredzaam zijn door gebruik te maken van de kennis of vaardigheden van anderen, zoals familie, vrienden of

hulpverleners (GGD Amsterdam, 2017).

Het vergroten van de zelfredzaamheid wordt gedaan vanuit de overtuiging dat wanneer de vrouwen worden geactiveerd en gestimuleerd in hun zelfredzaamheid, zij kunnen groeien op het gebied van zelfregie, zelfontplooiing en emancipatie (Mijn Buuf, 2022). Op basis van deze kernpunten wordt gestreefd naar de visie van Mijn Buuf, namelijk om *vrouwen met een migratieachtergrond uit Den Haag en omgeving met een afstand tot de maatschappij te begeleiden naar een zichtbare plek in de samenleving voor zichzelf én als rolmodel voor hun kinderen* (Mijn Buuf, 2022).

Een voorbeeld van onderzoek naar de positie van vluchtelingenvrouwen in Nederland en de mogelijkheden naar arbeidsparticipatie, is het rapport 'Mind the gap' van het Kenniscentrum Integratie & Samenleving uit 2018. Duidelijk werd dat er rekening gehouden moet worden met gender omdat vrouwen minder kans maken op werk dan mannelijke vluchtelingen. Vrouwen komen vaker als nareizend echtgenoot van hun partner met een asielvergunning naar Nederland, waardoor zij bij gemeenten uit beeld verdwijnen en zij sociaal geïsoleerd kunnen raken (Razenberg et al., 2018). VVD-Kamerlid Bente Becker zegt hierover: "Als een gezin met een migratieachtergrond van een uitkering leeft, nodigt de gemeente in de helft van de gevallen enkel de man uit voor een gesprek om te kijken of hij naar werk begeleid kan worden (B. Becker, persoonlijke communicatie, 23 maart 2022). Daarop aanvullend vertelt de oprichtster van Mijn Buuf: bij gemeenten en instanties, maar ook binnen het gezin, lijkt de focus op de man te liggen. Door het systeem waarin vrouwen met een migratieachtergrond na de inburgering door de gemeenten 'los' worden gelaten omdat er geen vervolgtraject is, verdwijnen zij "achter de gordijnen" (sociaal geïsoleerd leven). Het Nederlands dat de vrouwen hebben geleerd bij de inburgering, raken zij snel weer kwijt want de taal wordt niet meer beoefend. Omdat het beheersen van de Nederlandse taal dé sleutel is naar integratie en participatie, maar de vrouwen hier niet in ondersteund worden, raken zij sociaal geïsoleerd (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 16 maart 2022).

De missie van Mijn Buuf komt overeen met een aantal van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG) (Mijn Buuf, 2022). De Verenigde Naties zijn in 2015 de uitdaging aangegaan om de wereld te verbeteren en te verduurzamen aan de hand van zeventien doelen (SDG Nederland, 2022a). Om deze bijna onzichtbare groep vrouwen met een migratieachtergrond te ondersteunen, is aan de hand van de volgende SDG's beschreven aan welke punten bij Mijn Buuf wordt gewerkt (Mijn Buuf, 2022):

SDG #1 Geen armoede

In 2019 leefde 6.2 procent van de Nederlanders in een huishouden dat rond moest komen met een inkomen onder de armoedegrens (SDG Nederland, 2022b). Dit geldt ook voor de vrouwen bij Mijn Buuf. De rekeningen kunnen betalen, gezond kunnen eten en voldoende beweging is vaak voor hen niet vanzelfsprekend. In samenwerking met onder andere SchuldHulpMaatje en gemeentelijke bestuurders worden de vrouwen begeleid richting een leven zonder geldzorgen. Daarnaast kunnen vrouwen met gezondheidsproblemen zoals overgewicht begeleid worden door een diëtist (Mijn Buuf, 2022).

SDG #4 Onderwijs

Ongeveer 45% van de laaggeletterden betreft mensen met een migratieachtergrond (Algemene Rekenkamer, 2016). Zij hebben over het algemeen een slechtere fysieke en mentale gezondheid dan mensen die niet-laaggeletterd zijn. Mensen met een lage sociaaleconomische status, een lage opleiding en een laag inkomen, leven gemiddeld zeven jaar korter dan mensen met een hoge sociaaleconomische status (RIVM, 2018). De WHO spreekt over gezondheidsvaardigheden die de sociaaleconomische gezondheidsverschillen tweevoudig brengen (Kickbusch et al., 2013). Laaggeletterdheid leidt tot die beperkte gezondheidsvaardigheden, zoals moeite met het vinden van informatie, de informatie begrijpen, moeite met de eigen gezondheidssituatie beoordelen en moeite

met het maken van beslissingen (Faddegon, 2011). Ook maken zij minder gebruik van preventieve zorg en nazorg, maar maken wél meer gebruik van de zorg van huisartsen en ziekenhuizen (Van der Heide & Rademakers, 2015). Een berekening uit 2018 heeft laten zien dat laaggeletterdheid de Nederlandse samenleving zo'n 1.13 miljard euro per jaar kost, waarvan 257 miljoen opgaat aan extra zorgkosten voor laaggeletterden. Dat laaggeletterdheid en analfabetisme ook op andere gebieden de samenleving veel geld kost is niet onbekend. Kosten voor uitkeringen, minder arbeidsparticipatie of lagere productiviteit en gemiste belastinginkomsten, zijn de grootste uitgaven (PwC, 2018).

Vanwege het grote belang van het voldoende beheersen van de Nederlandse taal geven vrijwilligers van Stichting Taal aan Zee conversatieles en lees- en schrijfles. Hiervoor worden materialen aangeleverd door Stichting Lezen & Schrijven. Ook wordt tijdens het werken in het atelier en aan de Taaltafel alleen Nederlands gesproken. Aan de Taaltafel wordt met elkaar gesproken over zelfgekozen onderwerpen. De vrouwen worden geholpen bij het vinden van passend vervolgonderwijs of stages wanneer zij daar qua taalvaardigheid klaar voor zijn (Mijn Buuf, 2022).

SDG #5 Gendergelijkheid

Voor een deel van de vrouwen die gevlucht zijn is de beperkte opleidings- en werkervaring en het ontbreken van een sociaal netwerk, een grote belemmering die kan leiden tot sociaal isolement. Ook moeten deze vrouwen het runnen van het gezin combineren met integreren in de Nederlandse samenleving, wat zorgt voor minder oriëntatie op werk en contacten buitenshuis (Razenberg et al., 2018). Dit geldt ook voor de vrouwen die bij Mijn Buuf komen. Gezien de hierboven genoemde barrières is Mijn Buuf een laagdrempelige, eerste stap om te zetten naar integratie en participatie. In het atelier worden zij gezien, gewaardeerd en gestimuleerd om zo meer zichtbaar te worden in de samenleving (Mijn Buuf, 2022).

SDG #8 Eerlijk werk en economische groei

Een groep vrijwilligers zijn buddy's die de vrouwen ondersteuning bieden bij het traject van Mijn Buuf. De buddy's helpen voornamelijk bij (praktische) zaken die een blokkade vormen voor de ontwikkeling in zelfredzaamheid. Voorbeelden hiervan zijn zoeken naar een (gratis) cursus die bij de doelen van de vrouw past, het regelen van een simkaart, contact met de gemeente, aanvraag bijzondere bijstand, et cetera. In ruil voor het werken in het atelier krijgen de vrouwen beloningen die de zelfredzaamheid vergroten, zoals computertraining, taallessen of een OV-abonnement om mobiliteit te vergroten (Mijn Buuf, 2022).

SDG #10 Ongelijkheid verminderen

Om nieuwe kansen te creëren voor de vrouwen wordt er bij Mijn Buuf gewerkt aan talenten herontdekken, zelfvertrouwen opdoen en de taal leren. Doordat de vrouwen werken aan hun mentale en fysieke gezondheid, de taal leren en een sociaal netwerk opbouwen, kan na verloop van tijd gezocht worden naar vrijwilligerswerk, zinvolle dagbesteding of betaald werk (Mijn Buuf, 2022).

SDG #12 Verantwoorde consumptie en productie

De producten die worden ontwikkeld zijn van eerder gebruikt materiaal. Bedrijven, maatschappelijke organisaties en de culturele sector voorzien het atelier van materialen zoals banners, vlaggen en kleding. Hiervan maken de vrouwen duurzame producten die worden verkocht aan bedrijven of in de (web)winkel van Mijn Buuf. Het geld dat daarmee wordt verdiend wordt geïnvesteerd in de vrouwen. Dit leidt tot een circulair proces waarin de nadruk ligt op het welzijn van de vrouwen (Mijn Buuf, 2022).

SDG #17 Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Veel van wat Mijn Buuf doet, is mogelijk door samenwerking met andere partijen. Zo zijn er verschillende stichtingen, goede doelen, scholen, bedrijven en vrijwilligers die hun bijdrage leveren aan de missie van Mijn Buuf (Mijn Buuf, 2022).

Samenvattend wordt aan het vergroten van de zelfredzaamheid gewerkt, door middel van een vraaggestuurd traject, afgestemd op de vaak complexe situatie waar de vrouwen zich in bevinden. Mijn Buuf ziet de vrouwen stappen maken naar een zelfredzamer bestaan. Meer inzicht in wat wel en niet werkt is van belang om beter richting te geven aan de ondersteuning voor deze kwetsbare groep (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 23 februari, 2022).

H2. THEORETISCH KADER

Gezien Mijn Buuf een sociale onderneming is met een maatschappelijke missie, wil zij graag haar impact zichtbaar maken. Derhalve worden in dit hoofdstuk de begrippen, theorieën en modellen toegelicht die belangrijk zijn in het kader van sociaal ondernemerschap, impact en het meten van impact.

2.1 Sociaal ondernemerschap

Mensen die als eigenaar van een onderneming een bijdrage leveren aan het oplossen van sociale problemen worden sociaal ondernemers genoemd. Zij zijn betrokken en handelen innovatief vanuit de missie om maatschappelijke waarde te creëren. Met het innovatieve proces van leren en aanpassen, proberen zij met nieuwe methodes oplossingen te vinden voor complexe vraagstukken (Walraven et al., 2020).

2.2 Impact + Impactwaardeketen

Impact in het licht van sociaal ondernemerschap verwijst naar de verandering die een onderneming teweeg brengt (Hogenstijn, 2018). Walraven en collega's (2020) vullen hierop aan dat het gaat om de maatschappelijke waarde die wordt gecreëerd door het uitvoeren van activiteiten. Het impactgebied is het maatschappelijk vraagstuk waarop de onderneming verandering teweeg wil brengen. Dat kan bijvoorbeeld het tegengaan van klimaatverandering zijn of het bevorderen van (arbeids-)participatie zoals bij Mijn Buuf (Hogenstijn, 2018; Mijn Buuf, 2022).

Er zijn verschillende redenen voor een sociaal ondernemer om geïnteresseerd te zijn in de impact die zij met haar onderneming maakt. Ten eerste om te weten of, en op welke manier, er meer impact gemaakt kan worden. Ten tweede om te bepalen of de activiteiten nut hebben. Ten derde om te bepalen of de activiteiten geen schade aanrichten. Ten vierde om de resultaten te kunnen verantwoorden aan opdrachtgevers en/of financiers (Walraven et al., 2020).

Een eenvoudig model waarmee de relatie tussen de zogenoemde input en de impact kan worden aangetoond is de Impactwaardeketen. Hierbij leiden de middelen en inspanningen, de input, tot een bepaalde verandering, de impact. Aan de hand van de keten in figuur 1 wordt deze relatie verondersteld (Walraven et al., 2020).

Figuur 1: De Impactwaardeketen (Walraven et al., 2020).

Door middel van inspanningen en middelen, de inputs, worden bepaalde activiteiten gerealiseerd. Deze activiteiten leiden tot de eerste telbare resultaten, ook wel outputs genoemd. De outcomes zijn de veranderingen die worden ervaren of bereikt en de impact is het uiteindelijke resultaat van de verandering (Walraven et al., 2020). Hieronder is een eerste invulling gemaakt van de Impactwaardeketen voor de sociale onderneming Mijn Buuf.

- Inputs:
Netwerk, vrijwilligers, buddy's, tijd, geld, kennis, het atelier en de samenwerking met bedrijven voor materialen waarmee wordt gewerkt.
- Activiteiten:
Het gezamenlijk met de deelnemer uitstippelen van de reis bij Mijn Buuf. Dit ontwikkeltraject op maat kan bestaan uit diverse activiteiten zoals het koppelen aan een buddy, taalles, naaien, diëtik, psychische hulp, digitale vaardigheden les, financiële hulp en praktische hulp.
- Outputs:
De eerste resultaten zijn het aantal deelnemers dat een traject doorloopt en daar kennis heeft opgedaan en/of op sociaal of psychologisch vlak zijn geholpen. Sinds de start van Mijn Buuf in 2019 zijn dertig vrouwen uitgestroomd naar:
 - Een volgend leer-/werktraject: 8 deelnemers
 - Een stage/vrijwilligerswerk: 12 deelnemers
 - De arbeidsmarkt: 10 deelnemers
- Outcomes:
De outcomes zijn tot nu toe nog niet gemeten door de organisatie. Outcomes zijn de veranderingen die worden bereikt of ervaren door de deelnemers. De verandering waar naar wordt gestreefd door de deelnemers die het traject bij Mijn Buuf doorlopen zijn waar nodig: een betere taalbeheersing van het Nederlands, zich psychisch en lichamelijk gezonder voelen, een stabiele financiële situatie, zich gewaardeerd voelen en sociale contacten hebben. Hierdoor bloeien de vrouwen op, breiden zij hun sociale netwerk uit en hebben een zichtbare plek in de samenleving. De deelnemers zijn daardoor zelfredzamer.
- Impact:
Dit is tevens nog niet gemeten maar mogelijk is het zo dat:
Door de gerealiseerde outcome neemt de maatschappelijke participatie toe en stijgen de deelnemers één of meer treden op de participatieladder.

2.3 Impactpad

Het Impactpad is een handleiding waarmee sociaalondernemers kunnen groeien in het meten van hun impact. De handleiding is ontwikkeld door Avance, Social Enterprise NL en Impact Centre Erasmus (2020) waarmee op vijf niveaus het meetproces wordt doorlopen. Het Impactpad vormt de basis in dit onderzoek naar de maatschappelijke waarde van de sociale onderneming Mijn Buuf. De vijf niveaus betreffen:

1. Sociale missie en impactdoelstellingen expliciet maken:
Het scherp formuleren van de missie en de bijbehorende doelen waarmee de onderneming impact wil maken door middel van een analyse van het maatschappelijke probleem waarop de onderneming zich richt. Om zicht te krijgen in de context waarin de onderneming impact wilt maken, wordt een analyse van het maatschappelijk probleem gemaakt (Avance et al., 2020).
2. Verandermodel uitwerken en valideren:
Na het kiezen van een verandermodel, bijvoorbeeld de Theory of Change, moet deze worden uitgewerkt. Hierbij worden de fases van het gekozen model doorlopen en wordt bepaald door middel van welke activiteiten de onderneming de impact wil bereiken (Avance et al., 2020).

3. Directe resultaten bijhouden:
Op dit niveau wordt bijgehouden wat de resultaten (outputs) zijn van de activiteiten die bijdragen aan de missie van de onderneming (Avance et al., 2020).
4. Missie-gerelateerde effecten meten:
Op dit niveau wordt een meetplan ontwikkeld. Met de resultaten die zijn bijgehouden in de vorige stap, kan begonnen worden met het meten van de effecten die de onderneming wil realiseren. Daarvoor moet bepaald worden hoe de meting uitgevoerd gaat worden en wat er met de uitkomsten gedaan gaat worden. Als dit plan is uitgewerkt kan worden begonnen aan het meetproces (Avance et al., 2020).
5. Werken aan volledig inzicht en stevigere onderbouwing:
Als de meting is uitgevoerd kan deze worden aangevuld met mogelijk eerder gedaan onderzoek en/of andere cijfers. Hierdoor ontstaat er een steeds completer en grondiger beeld van de impact van de onderneming (Avance et al., 2020).

De organisatie Mijn Buuf heeft nog niet eerder in kaart gebracht wat de impact is die zij maakt, waardoor aanvulling van eerder onderzoek (niveau 5) niet mogelijk is. Wel heeft de organisatie uitstroomcijfers die meegenomen worden in het Impactpad. Op niveau 5 (hoofdstuk 9) zullen aanbevelingen worden gegeven voor vervolgonderzoek.

2.4 Verandermodel

Een verandermodel geeft de relatie weer tussen de activiteiten en de impact (Avance et al., 2020). Er zijn verschillende modellen te gebruiken. Een voorbeeld is het eenvoudige verandermodel de Impactwaardeketen, zoals beschreven in paragraaf 2.2. Dit geeft een schematisch overzicht van welke effecten optreden als gevolg van de activiteiten van een onderneming en hoe dat mogelijk doorwerkt naar impact. Een ondernemer kan verschillende motivaties hebben om een verandermodel te ontwikkelen:

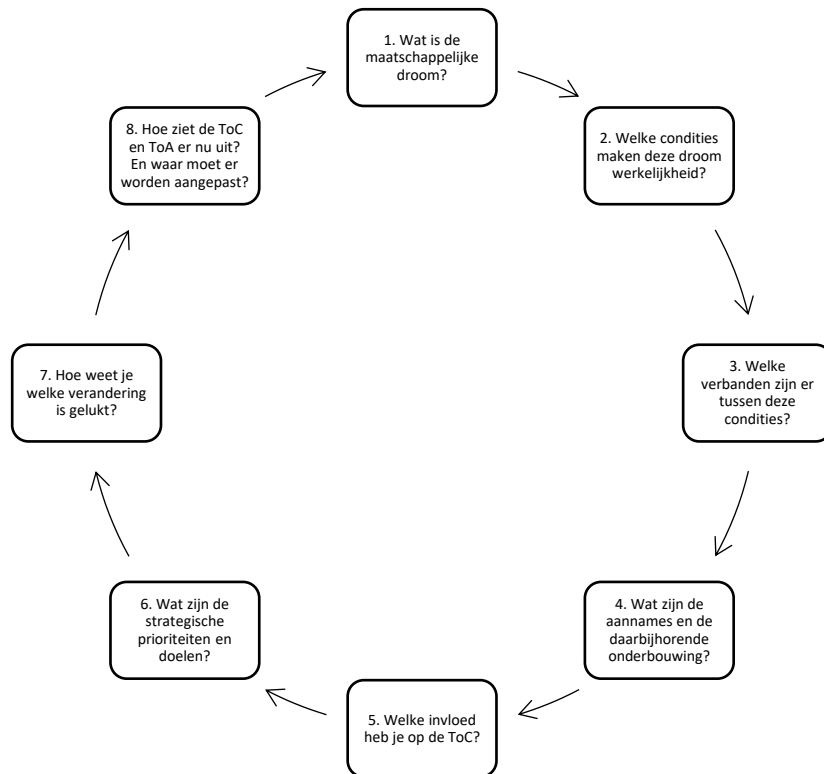
1. Om overzicht te creëren met behulp van een schematische weergave van de verandering die de onderneming probeert te realiseren.
2. Om betrokkenheid te vergroten bij stakeholders. Denk hierbij aan de doelgroep, vrijwilligers, financiers of andere belanghebbenden.
3. Ter voorbereiding op het doen van onderzoek. In onderzoek wordt getoetst of de aannames uit het verandermodel kloppen en of de veronderstelde effecten optreden.
4. Voor gebruik bij communicatie, zowel binnen als buiten de organisatie (Avance et al., 2020).

Voor de impactmeting van de onderneming Mijn Buuf is de Theory of Change (ToC) gekozen als verandermodel. In een verandermodel wordt inzichtelijk gemaakt hoe een onderneming haar missie en doelstellingen wil bereiken (Avance et al., 2020). De keuze voor de ToC is gemaakt om twee redenen. Ten eerste wordt dit model vaak als voorbeeld gebruikt in de literatuur over impactmetingen. Ten tweede omdat mevrouw Verkooijen, die dit onderzoek betreft impact begeleidt, ervaring heeft met het werken met dit model.

De ToC is een model waarin wordt geprobeerd verandering te vatten. Het werk van sociale ondernemingen is vaak gebaseerd op impliciete en expliciete overtuigingen. Door een ToC op te stellen wordt inzichtelijk gemaakt hoe wordt gedacht dat verandering plaatsvindt (MDFnl, 2019). Een ToC is een dynamisch model dat zich ontwikkelt door de tijd heen en waarin de opgedane ervaringen van de sociale onderneming in de ToC worden meegenomen. Daarnaast is het opstellen van de ToC zowel een proces als een product. In het proces wordt onderzocht hoe de voorgenomen maatschappelijke verandering tot stand komt. Daarmee is het van belang om de eigen ideeën en

overtuigingen over verandering aan te scherpen. Bij het maken van het product, het stappenplan van de ToC, wordt gewerkt aan hoe het proces van verandering wordt gezien en waarmee impact wordt gemaakt (MDFnl, 2019).

Het model van de ToC bestaat uit acht stappen. In stap één tot en met vier wordt het proces van de ToC doorlopen. Daarna verandert het model van de Theory of Change naar de Theory of Action. In stap vijf en zes wordt het planproces scherp gesteld. In stap zeven en acht wordt vormgegeven hoe de onderneming de effecten gaat meten en hoe zij leert van de uitkomsten uit de ToC (MDFnl, 2019).

Figuur 2: De acht stappen van de Theory of Change (MDFnl, 2019).

Bij het gebruik van de ToC zijn een twee punten van belang:

- Ten eerste is kennis van de maatschappelijke context en ervaring in het werkveld essentieel om een goede ToC op te stellen. In de praktijk bij Mijn Buuf is hiervoor onder meer kennis binnen en rondom de organisatie gebruikt door regelmatig in gesprek te zijn met professionals in het werkveld. Dit is beschreven in de analyse van de organisatie (H1. Inleiding) dit rapport.
- Ten tweede wordt aangeraden om met diverse stakeholders het proces van de ToC te doorlopen, om scherp te kunnen zijn op de aannames en overtuigingen (MDFnl, 2019). Daarom is de ToC deels gezamenlijk ontwikkeld met mevrouw Verkooijen en is deze intern voorzien van feedback door mevrouw Prent-Hofker en een vrijwilliger. Mevrouw Verkooijen is communicatiedeskundige en voert de intakegesprekken met de vrouwen.

2.5 Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM)

Tot slot worden de domeinen uit de Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM) gebruikt als de indicatoren voor het bepalen van de verandering die de sociale onderneming teweegbrengt (Zelfredzaamheid-Matrix, z.d.-a). Dit wetenschappelijk onderbouwde model, ontworpen door de GGD Amsterdam en de Gemeente Rotterdam, is een instrument om de mate van zelfredzaamheid van cliënten eenvoudig en volledig te beoordelen. Het meet de mate van zelfredzaamheid van iemand op één moment. Het instrument wordt onder andere gebruikt door behandelaars en in de maatschappelijke dienstverlening, maar ook door beleidsmakers en in onderzoek naar de gezondheidszorg (Zelfredzaamheid-Matrix, z.d.-a; Zelfredzaamheid-Matrix, z.d.-c). De ZRM bestaat uit dertien domeinen (levensgebieden), opgesteld door experts uit de gezondheidszorg:

- o Financiën, Werk & opleiding, Tijdsbesteding, Huisvesting, Huiselijke relaties, Geestelijke gezondheid, Lichamelijke gezondheid, Middelengebruik, Basale ADL (in hoeverre de persoon in staat is zichzelf te verzorgen met als doel haar lichamelijke veiligheid en welzijn te behouden), Instrumentele ADL (kwaliteit van activiteiten in het dagelijks leven om veilig en duurzaam te functioneren in de omgeving), Sociaal netwerk, Maatschappelijke participatie en Justitie (contact met politie of justitie)" (GGD Amsterdam, 2017, p. 40, p. 41).

Per domein worden er vijf niveaus van zelfredzaamheid, van het hoogste niveau (5) tot het laagste niveau (1) van zelfredzaamheid, onderscheiden:

	1.ACUUT	2.NIET	3.BEPERKT	4.VOLDOEN DE	5.VOLLEDIG
Zelfredzaam	Acute problematiek. De situatie is onhoudbaar.	Persoon is niet zelfredzaam. Situatie is slecht en niet toereikend.	Bepaalde zelfredzaamheid. Situatie is stabiel maar minimaal toereikend.	De persoon is voldoende zelfredzaam.	De zelfredzaamheid is bovengemiddeld goed.

Tabel 1: Niveaus op de Zelfredzaamheid-Matrix.

Noot. Overgenomen uit *Zelfredzaamheid-Matrix 2017*, door GGD Amsterdam, 2017, Handleiding ZRM, p. 13 (<https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/wp-content/uploads/200303-Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-2017-v2.0.pdf>)

Voor ieder niveau zijn op elk domein van zelfredzaamheid, één of meerdere indicatoren opgesteld, die het niveau van zelfredzaamheid kenmerken. De indicator(en) gaat over de belangrijke kenmerken van het domein. Op basis van de indicatoren kan een oordeel gemaakt worden over de mate van zelfredzaamheid (Reijmers, 2022a).

Omdat de ZRM een meetinstrument is voor het bepalen van het functioneren van een persoon, is het ook geschikt om de ontwikkeling te volgen bij een persoon die deelneemt aan een traject of interventie. Zo kan worden gemonitord of er bij de persoon op bepaalde domeinen verandering plaatsvindt. Door de scores over de tijd te vergelijken kan het effect van een interventie op de persoon worden bepaald (Zelfredzaamheid-Matrix, z.d.-b). Zodoende wordt bij Mijn Buuf de ZRM toegepast om het niveau van zelfredzaamheid van de vrouw in kaart te brengen tijdens het intakegesprek. Op basis van de uitkomst en het doel(en) van het intakegesprek wordt op zoek gegaan naar een passende buddy of activiteiten. Mijn Buuf heeft de domeinen van de ZRM aangepast op de doelgroep zodat het instrument passend en bruikbaar is voor de organisatie. Het domein Taal is toegevoegd en de domeinen Middelengebruik, Basale ADL, Instrumentele ADL, Maatschappelijke participatie en Justitie zijn weggelaten. Tevens zijn de termen van de domeinen aangepast zodat het begrijpelijk is voor de vrouwen. De gebruikte terminologie is te lezen in bijlage 1.

H3. DOELSTELLING EN HOOFDVRAAG

Steeds meer mensen starten een onderneming met het idee een bijdrage te willen leveren aan een maatschappelijk vraagstuk, ook wel sociaal ondernemen genoemd. Hierbij is niet geld verdienen, maar het oplossen van maatschappelijke, sociale of milieuproblemen het hoogste doel. Net als ieder ander bedrijf levert een sociale onderneming een product of dienst, waardoor zij beperkt afhankelijk of helemaal onafhankelijk zijn van financiers (Social Enterprise NL, z.d.; KVK, 2021).

Met het inkopen van trajectplaatsen is de Gemeente Den Haag de grootste inkomstenbron voor Mijn Buuf. Daarnaast zijn er verschillende stichtingen die Mijn Buuf ondersteunen, zoals Fonds 1818 en het Oranjefonds. Deze ondersteuning is noodzakelijk omdat de kosten van onder meer de huur van het atelier, loonuitkering voor de directeur, de reiskosten en vrijwilligers-vergoedingen, niet volledig worden gedekt door de verkoop van de producten die Mijn Buuf verkoopt. Omdat Mijn Buuf deels afhankelijk is van externe financiering ligt er een uitdaging om in kaart te brengen welke activiteiten in welke mate effect hebben op de doelgroep. Hiermee kan Mijn Buuf verantwoording afleggen aan financiers. Daarnaast wil Mijn Buuf het traject daar waar nodig verbeteren. Ook daarvoor is het van belang dat de impact die zij maakt in kaart gebracht wordt. Hieruit volgt de **probleemstelling** dat Mijn Buuf nog niet in kaart heeft gebracht wat de impact van het traject is op het dagelijks leven van de vrouwen die aan dit traject deelnemen. Hierdoor is het moeilijk aan te tonen in hoeverre het traject de beoogde doelen weet te behalen en welke waarde de sociale onderneming daarmee creëert voor de maatschappij.

Doel onderzoek

Doel van het onderzoek is om vóór 6 juni 2022:

1. Inzicht te verkrijgen in de maatschappelijke waarde die de sociale onderneming Mijn Buuf creëert om daarmee verantwoording af te leggen aan financiers.
2. Inzicht te verkrijgen in de maatschappelijke waarde die de sociale onderneming Mijn Buuf creëert om daar het traject mee te verbeteren.

Om de doelstelling te behalen is de volgende hoofdvraag opgesteld:

Hoofdvraag

- *"Wat is de impact van het traject (de reis bij Mijn Buuf) op het dagelijks leven van de vrouwen die aan dit traject deelnemen?"*

H4. HET IMPACTPAD: NIVEAU 1 – SOCIALE MISSIE EN DOELSTELLINGEN

De komende hoofdstukken worden de vijf niveaus van het Impactpad doorlopen. Op niveau 1 worden de sociale missie en het doel van het traject van Mijn Buuf expliciet gemaakt. Gezien dit al beschreven is in de Inleiding (zie hoofdstuk 1), wordt het hier kort samengevat.

Mijn Buuf heeft de missie om sociaal geïsoleerde vrouwen met een migratieachtergrond zelfredzamer te maken. Hier wordt aan gewerkt aan de hand van een vraaggestuurd aanbod, waar in verschillende fases wordt toegewerkt naar één of meer treden hoger op de participatieladder.

Om de doelstelling van het traject te behalen wordt gewerkt aan de volgende (meest belangrijke) punten:

- Geen armoede: De vrouwen worden begeleid richting financiële stabiliteit.
- Gezondheid: De vrouwen worden begeleid bij fysieke en geestelijke gezondheidsproblemen.
- Onderwijs: De vrouwen krijgen conversatieles en lees- en schrijfles. In het atelier wordt alleen Nederlands gesproken.
- Ongelijkheid verminderen: De vrouwen worden begeleid in het vinden van passend vervolgonderwijs, stage, vrijwilligerswerk of betaald werk (Mijn Buuf, 2022).

H5. HET IMPACTPAD: NIVEAU 2 - VERANDERMODEL

Op dit niveau worden de stappen van het gekozen verandermodel, de Theory of Change doorlopen. Aansluitend is op pagina 26 de door de onderzoeker ontworpen ToC van Mijn Buuf te vinden.

Stap 1: Wat is de maatschappelijke droom?

De droom van Mijn Buuf luidt:

"Na de reis bij Mijn Buuf is de vrouw zelfredzamer, waardoor zij een zichtbare plek in de samenleving heeft en een voorbeeld is voor de volgende generatie."

Mijn Buuf ziet de maatschappelijke droom als een gezamenlijke droom. De eigen droom van de vrouw is namelijk leidend en Mijn Buuf helpt haar die te realiseren. Vanuit het geloof in eigen regie bepaalt de vrouw zelf wat/waar haar zichtbare plek in de samenleving is. De zichtbare plek kan namelijk op meerdere niveaus op de participatieladder zijn. Omdat de doelgroep een heterogene groep betreft, is voor de vrouw op leeftijd alleen sociale contacten buitenshuis al voldoende, maar is de zichtbare plek voor de dertigjarige vrouw pas behaald als zij betaald werk kan verrichten. Een vereiste is dat de vrouw ambitie heeft en zich, hoe groot of hoe klein ook, wil ontwikkelen.

Stap 2: Welke condities maken deze droom werkelijkheid?

De volgende drie condities dragen bij aan het realiseren van de maatschappelijke droom:

- #1 De vrouw leeft in een gezonde(re) thuissituatie.
- #2 De vrouw participeert in de samenleving en heeft de mogelijkheid tot groei in haar persoonlijke ontwikkeling.
- #3 De vrouw is lichamelijk en geestelijk gezond en/of weet hoe zij dit waar mogelijk kan verbeteren.

De condities zijn verder uitgewerkt aan de hand van de onderstaande indicatoren van de aangepaste Zelfredzaamheid-Matrix.

#1 De vrouw leeft in een gezonde(re) thuissituatie.

1. *Stabiele leefsituatie*
De vrouw heeft een veilige, stabiele woonsituatie.
2. *Gezin*
De vrouw heeft goede relaties met de personen met wie zij samenwoont. Dit betekent dat er sprake is van open communicatie en dat zij steunt en wordt gesteund binnen het huishouden.
3. *Financiële situatie*
De vrouw heeft een gezonde(re) financiële situatie. Dit houdt in dat de vrouw gepast uitgeeft en eventuele schulden worden verminderd.

#2 De vrouw participeert in de samenleving en heeft de mogelijkheid tot groei in haar persoonlijke ontwikkeling.

4. *Beheersen van de taal*
De vrouw beheerst de Nederlandse taal voldoende om op de zelfgekozen plek te kunnen participeren en zich persoonlijk te ontwikkelen.

5. *Sociaal netwerk*

De vrouw heeft een sociaal netwerk dat haar kan helpen om haar zichtbaarheid te vergroten waardoor zij kan participeren en zich persoonlijk kan ontwikkelen.

6. *Deelnemen aan activiteiten*

De vrouw neemt deel aan activiteiten en/of hobby's die plezierig of nuttig zijn en die bijdragen aan haar zelfontwikkeling.

7. *Opleiding & werk*

De vrouw volgt een opleiding, loopt stage of neemt deel aan een werktraject.

#3 De vrouw is lichamelijk en geestelijk gezond en/of weet hoe zij dit waar mogelijk kan verbeteren.

8. *Gezonde leefstijl*

De vrouw eet gezond en beweegt voldoende volgens de richtlijnen van het RIVM.

9. *Fysiek welzijn*

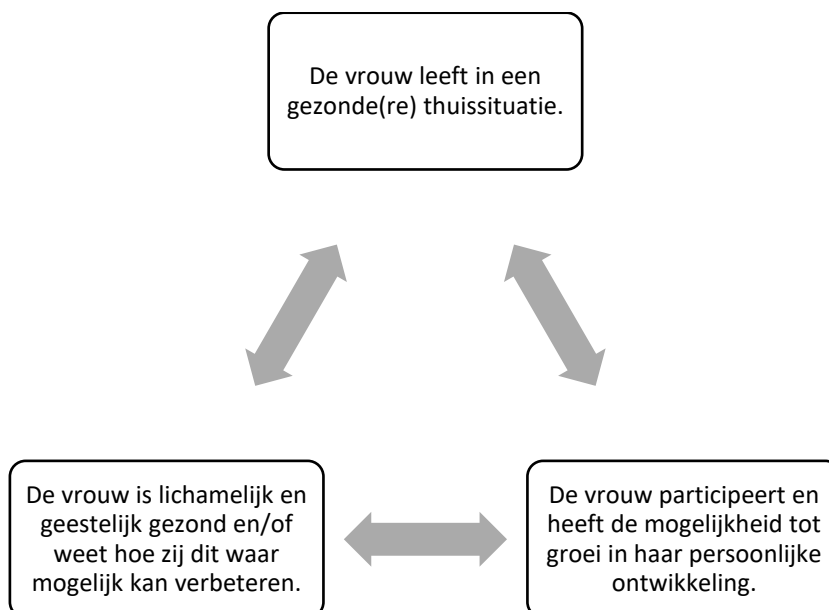
De vrouw gaat, indien aanwezig, constructief om met lichamelijke aandoeningen. Dit betekent dat zij indien nodig passende zorg bij klachten regelt. Denk aan naar de huisarts gaan en goede behandeltrouw.

10. *Mentaal welzijn*

De vrouw gaat, indien aanwezig, constructief om met zorgen/stress of psychische problemen. Dit betekent dat zij indien nodig passende zorg bij klachten regelt. Denk aan naar de psycholoog gaan en goede behandeltrouw.

Stap 3: Welke verbanden zijn er tussen deze condities?

Alle drie de condities beïnvloeden elkaar meervoudig en de relaties versterken elkaar. Er is geen sprake van volgorde tussen de condities. Dit betekent dat de vrouw aan elk van de condities kan werken en daarmee geleidelijk de andere condities ook versterkt. Een voorbeeld: Een vrouw heeft een regulier huurcontract en een goede relatie met haar man en kind. Ze ontvangt elke maand een uitkering waar ze net mee uitkomt. Dit wordt gezien als een gezonde thuissituatie. Bij een gezonde thuissituatie is er ruimte voor zelfontwikkeling en participatie. Als de vrouw onderdeel uitmaakt van de maatschappij, gezien wordt en zelfvertrouwen op doet, heeft dit mogelijk een positieve uitwerking op de geestelijke en lichamelijke gezondheid.

Figuur 3: Meervoudige relaties tussen de condities.

Stap 4: Wat zijn de aannames en de daarbij horende onderbouwing?

Mijn Buuf heeft verschillende aannames opgesteld die de relatie tussen de activiteiten en de (deel-)condities weergeven. De aannames zijn voortgekomen uit de vraag: Wat veronderstelt Mijn Buuf te bereiken met de activiteiten die zij uitvoert? De activiteiten zijn opgedeeld in drie categorieën gericht op: Taal, Persoonlijke ontwikkeling en Activatie. Om de mogelijke relatie tussen de activiteiten en de (deel-)condities aan te tonen, zijn twee aannames opgesteld. Hieronder worden deze benoemd en onderbouwd door literatuurstudie. Dit vormt de onderbouwing voor de invulling van het traject en hoe dit uiteindelijk zou kunnen leiden tot de maatschappelijke droom.

- Activatie (participatie) leidt tot geestelijke en lichamelijke gezondheid

Tussen participatie en gezondheid bestaat een wederkerig verband. Enerzijds omdat langdurige inactiviteit, zoals bij geïsoleerd leven sprake van is, een negatief effect heeft op de lichamelijke en mentale gezondheid. Zo kan langdurige inactiviteit voor geestelijke en lichamelijke gezondheidsproblemen zorgen en voor passiviteit. Anderzijds omdat gezondheidsproblemen een obstakel vormen op de weg naar participatie (Witkamp et al., 2019). Een voorbeeld hiervan is wanneer gezondheidsproblemen een negatieve invloed heeft op participatie als het gaat om de bereikbaarheid van en mogelijkheden tot maatschappelijke activiteiten (Winsemius et al., 2016). Daarbij kan gezondheidsproblematiek ook een belemmering zijn voor het vinden van (betaald) werk (Witkamp et al., 2019).

Uit onderzoek blijkt dat deelname aan de maatschappij, zoals het verrichten van (vrijwilligers)werk gunstig is voor de gezondheid, onder andere door de bevrediging en/of waardering die men haalt uit het (vrijwilligers)werk of bijvoorbeeld de sociale contacten die participeren met zich meebrengt (De Koning et al., 2008).

Gezondheid, zowel geestelijk als lichamelijk, speelt een belangrijke rol bij de mogelijkheden tot participatie van vluchtelingen. Uit onderzoek blijkt dat de algehele gezondheid van vluchtelingen minder goed is vergeleken met autochtone Nederlanders. Hierbij gaat het zowel om de geestelijke en de lichamelijke, als de ervaren gezondheid van vluchtelingen. Naast dat psychische gezondheidsproblemen vaker voorkomen onder deze groep, hebben vluchtelingen ook een hoger risico op onder andere chronische ziekten of infectieziekten (Witkamp et al., 2019).

Concluderend wordt gesteld dat in het algemeen maatschappelijke participatie zowel de lichamelijke als de mentale gezondheid bevordert (De Koning et al., 2008). Ook voor de doelgroep specifiek blijkt het doen van (vrijwilligers)werk of deelname aan maatschappelijke activiteiten bij te dragen aan de verbetering van de gezondheid van vluchtelingen (Witkamp et al., 2019).

- Taal leidt tot participatie

"In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen tussen de 16-65 jaar moeite met lezen, schrijven en/of rekenen" (Algemene rekenkamer, 2016). Dit wordt laaggeletterdheid genoemd. Voorbeelden bij laaggeletterdheid zijn het moeite hebben met het invullen van een formulier, het lezen van een bijsluiter of het gebruik van een computer. Voor deze groep is het lastig om mee te kunnen doen in het dagelijks leven (Stichting Lezen & Schrijven, 2022c).

Zo blijkt uit onderzoek van Christoffels en collega's (2016) dat mensen met moeite met lezen en schrijven twee keer zo vaak inactief zijn als niet-laaggeletterden. Dit betekent dat zij twee keer zo vaak niet participeren in arbeid, (vervolg)onderwijs of cursussen en trainingen. Tevens kwam uit dit zelfde onderzoek naar voren dat "laaggeletterden drie keer zo vaak een uitkering hebben als niet-laaggeletterden" (Christoffels et al., 2016).

Goede basisvaardigheden zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden vergroot de mogelijkheid op toetreding tot én de kansen op de arbeidsmarkt. Denk aan vacatures zoeken, sollicitatiebrieven schrijven of het lezen van een contract. Maar ook eenmaal aan het werk zijn deze basisvaardigheden van belang om goed en veilig te kunnen werken. Een betere taal- en rekenvaardigheid versterkt iemands arbeidspositie en zelfstandigheid (Stichting Lezen & schrijven, 2022a).

Ook bij vluchtelingen specifiek is de taal een cruciale barrière naar maatschappelijke participatie. Het voldoende beheersen van de Nederlandse taal speelt een belangrijke rol bij het aangaan van sociale contacten buitenhuis, buiten de eigen gemeenschap en met Nederlandse instanties. Tegelijkertijd is maatschappelijke participatie dé manier om de taalvaardigheid te verbeteren. Een vicieuze cirkel treedt in wanneer isolement ontstaat op basis van het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal (De Gruijter en Ter Woerds, 2005). Concluderend kan worden gesteld dat taalvaardigheid een voorwaarde is voor actieve participatie in de samenleving (Stichting Lezen & Schrijven, 2022c).

Stap 5: Welke invloed heeft de onderneming op de ToC?

Hieronder staan allereerst de activiteiten die Mijn Buuf organiseert verder uitgelegd.

Taalbeheersing

- Nederlandse taalles: alle vrouwen krijgen één tot twee keer per week Nederlandse taalles.
- Taaltafel: aan de taaltafel wordt een gesprek gevoerd met een kleine groep vrouwen begeleidt door een vrijwilliger waarin verschillende zelfgekozen onderwerpen aan bod komen.
- Samen Nederlands spreken: bij Mijn Buuf wordt alleen Nederlands gesproken. Tijdens het werken in het atelier, tijdens de lunch en de koffiepauze worden de vrouwen gestimuleerd om hun Nederlands te oefenen en te verbeteren.

Persoonlijke ontwikkeling

- Specifieke trainingen en workshops: gericht op praktische zaken, empowerment, digitale vaardigheden, financiële zelfredzaamheid en mobiliteit.
- Coaching traject op maat: individueel traject gericht op daar waar de grootste dilemma's of blokkades zitten waaraan gewerkt wordt om te kunnen ontwikkelen.
- Werkgroep activiteiten: vrouwen organiseren zelf uitstapjes buiten Mijn Buuf. Daarmee worden nieuwe interesses opgehaald bij de andere vrouwen en kunnen zij zich ontwikkelen op een breed aantal thema's gericht op cultuur en ontspanning en hobby's.

Activatie (participatie)

- Meewerken in het atelier: door het meewerken in het atelier worden de vrouwen geactiveerd.
- Stage en vrijwilligerswerk: de vrouwen worden begeleid in het vinden van een passende stage of vrijwilligerswerk.
- Culturele participatie: door deel te nemen aan het traject bij Mijn Buuf maken de vrouwen kennis met de Nederlandse cultuur en gebruiken. Tegelijkertijd leren de vrouwen ook elkaars culturen kennen. Daarnaast worden uitstapjes georganiseerd naar musea.

Mijn Buuf heeft met haar activiteiten directe en indirecte invloed op de verschillende domeinen van zelfredzaamheid. Een overzicht:

Directe invloed

- Beheersen van de taal

Door middel van: Nederlandse taalles, taalmaatjes, taaltafel, samen Nederlands spreken in het atelier.

- Sociaal netwerk
Door middel van: het aanwezig zijn bij Mijn Buuf, activiteiten gericht op taal, specifieke trainingen en workshops, coaching traject op maat, werkgroep activiteiten.
- Deelnemen aan activiteiten
Door middel van: activiteiten gericht op taal, meewerken in het atelier, culturele participatie.
- Gezonde leefstijl
Door middel van: normeren van een gezond eetpatroon en dieet in het atelier. Vrouwen worden aangespoord voldoende te bewegen.
- Opleiding & werk
Door middel van: begeleiding in het vinden van een passende stage of leerwerktraject.

Indirecte invloed:

Als er problemen zijn op één van de vijf leefgebieden hieronder, verwijst Mijn Buuf de vrouw door naar professionals op dat gebied. Dit zijn externe professionals zoals een psycholoog of professionele hulp bij schulden.

- Stabiele leefsituatie
- Gezin
- Financiële situatie
- Mentaal welzijn
- Fysiek welzijn

Tot slot gelooft Mijn Buuf ook dat de tien domeinen indirect effect op elkaar hebben. Een voorbeeld: als een vrouw de Nederlandse taal beter beheerst, kan zij mogelijk aan het werk. Als zij aan het werk gaat, zal haar inkomen verhogen, enzovoorts.

Stap 6: Wat zijn de strategische prioriteiten en doelen?

Ten eerste ligt de prioriteit van Mijn Buuf bij vrouwen met een sterke motivatie. Mijn Buuf heeft beperkt geld en beperkte middelen. Tegelijkertijd wil de organisatie zo veel mogelijk vrouwen zelfredzamer maken en daarmee haar impact vergroten. Mijn Buuf stuurt sterk op vrouwen die zelf willen en gemotiveerd zijn. Als er geen gezamenlijke droom is, kan Mijn Buuf haar geen plek aanbieden. Daarmee maakt Mijn Buuf de keuze om alléén te interveniëren als de vrouw de motivatie toont om zichtbaar te worden in de samenleving. Dit betekent ook dat vrouwen die onvrijwillig naar Mijn Buuf komen, niet worden geplaatst. Ondanks dat dit kan betekenen dat Mijn Buuf hierdoor inkomsten misloopt. De geschiedenis heeft Mijn Buuf geleerd dat vrouwen die niet intrinsiek gemotiveerd zijn, niet deelnemen op basis van een vrije keuze, niet te begeleiden zijn naar een zelfredzamer bestaan. Daarmee speelt de bereidheid tot verandering in het leven van de vrouw een grote rol.

Ten tweede prioriteert Mijn Buuf niet in activiteiten maar in behoeften. Dit betekent dat Mijn Buuf samen met de vrouw kijkt naar welke blokkades er zijn bij het vergroten van de zelfredzaamheid en zichtbaar zijn in de samenleving. Met dit laatste wordt bedoeld dat de vrouwen maatschappelijke participeren. Vervolgens wordt bepaald welke activiteiten daarop aansluiten. Tevens maakt Mijn Buuf de keuze om alleen te helpen op de gebieden waar zij dat goed kan. Bij problematiek buiten de invloedssfeer wordt doorverwezen naar andere professionals.

Ten derde maakt Mijn Buuf de keuze om overwegend vrouwen via de gemeente voor het traject te plaatsen. Deze plekken zijn betaald en de financiering hiervan vormt mede de bestaanszekerheid van Mijn Buuf. Desondanks maakt Mijn Buuf ook de strategische keuze om vrouwen zonder opdrachtgever of financier de mogelijkheid te geven om deel te nemen aan het traject. Zo zijn er vrouwen die bij de gemeente of andere instanties nog onzichtbaar zijn maar via andere wegen bij Mijn Buuf terecht komen. Dan kiest Mijn Buuf ervoor om deze vrouwen wel te plaatsen en te begeleiden naar een zichtbare plek in de samenleving.

Tot slot wordt de keuze gemaakt om de vrouwen te begeleiden zo lang Mijn Buuf potentieel en motivatie bij de vrouw ziet. Dit betekent dat de door de gemeente ingekochte plaats niet vervalt wanneer de duur van het traject ophoudt. In de meeste gevallen is een deelnemer nog niet voldoende zelfredzaam binnen de trajectduur van twaalf maanden. De vrouwen belanden dan weer thuis en de gezette stappen in zelfredzaamheid zijn eigenlijk voor niets geweest. Voor de vrouw zonde van de investering in zichzelf en voor de gemeente zonde van de financiering (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022). De vrouwen worden dus niet weggestuurd wanneer er nog de wil is om te groeien in zelfredzaamheid en participatie.

Samenvattend werkt Mijn Buuf niet alleen op aanvraag en inkomsten, maar gaat uit van de ambitie en wil van de vrouw. De eerste stappen op de participatieladder worden al gezet wanneer de vrouw naar het atelier komt en daar contacten legt buitenshuis. Dit leidt direct tot zichtbaarheid. Ongeacht waar de vrouw vandaan komt, als de wil er is om zichtbaar te worden en een voorbeeld te zijn voor haar kinderen, zet Mijn Buuf alles op alles om haar te begeleiden naar een betere toekomst in Nederland (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 18 mei 2022).

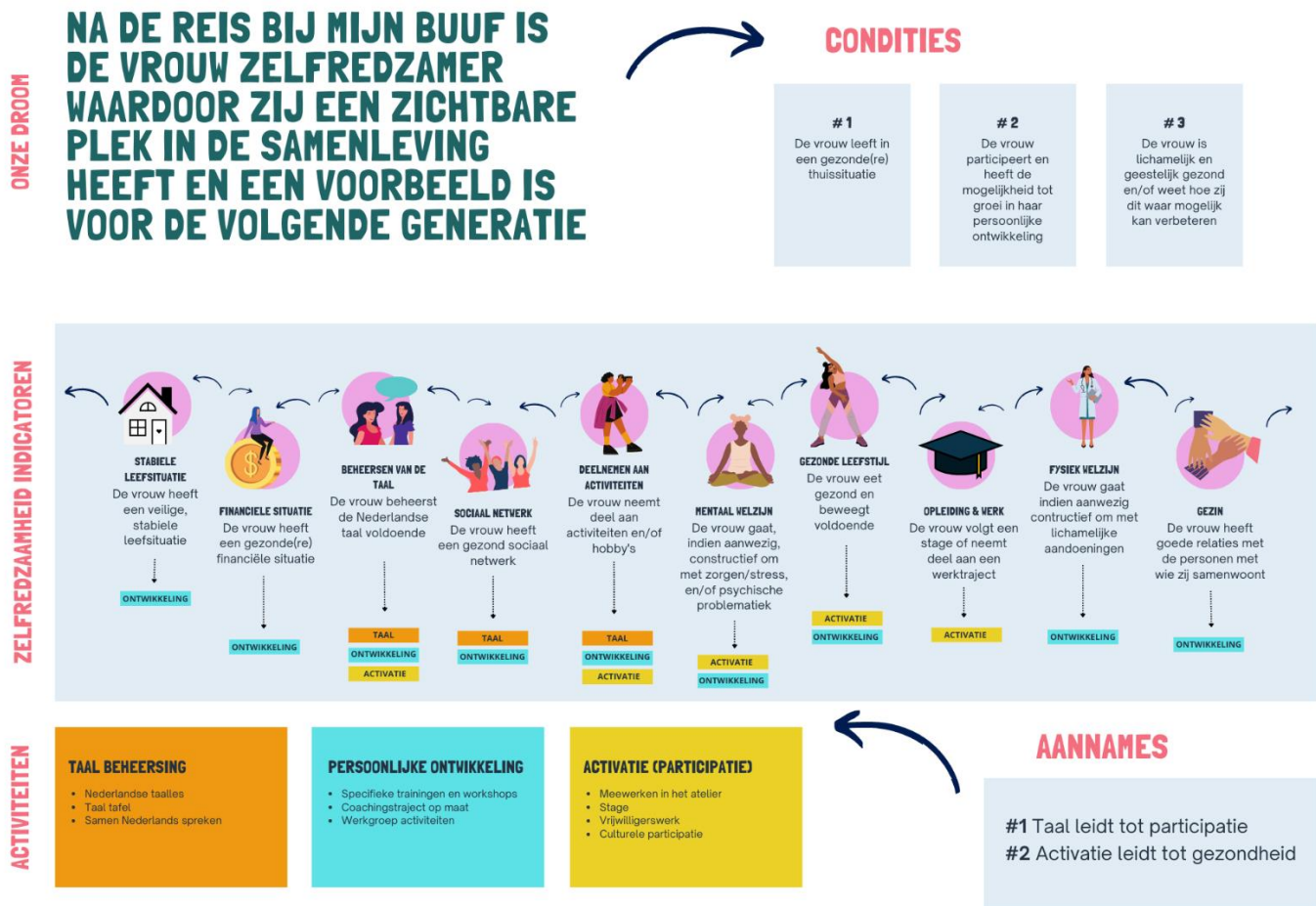
Stap 7: Hoe weet je welke verandering is gelukt?

Mijn Buuf gaat de verandering monitoren aan de hand van de ZRM. Op niveau 4 (hoofdstuk 7) wordt besproken hoe de methode wordt ingezet.

Stap 8: Hoe ziet de ToC er nu uit? En waar moet er worden aangepast?

In de visual (figuur 4, p.26) is een schematische weergave gemaakt van de ToC van Mijn Buuf.

Er wordt geadviseerd om als organisatie met enige regelmaat de ToC te evalueren. Door kritisch te zijn op het proces en het traject kan de organisatie bepalen of bepaalde stappen effectiever kunnen (MDFnl, 2019).

Figuur 4: De Theory of Change van Mijn Buuf (Nagel, 2022).

H6. HET IMPACTPAD: NIVEAU 3 – RESULTATEN BIJHOUDEN

Op dit niveau worden de concrete, telbare en directe resultaten van de activiteiten bijgehouden, ook wel de outputs genoemd, die bijdragen aan de missie. De activiteiten staan in de Theory of Change (zie hoofdstuk 5).

Er is in kaart gebracht hoeveel deelnemers tot nu toe zijn geplaatst voor het traject, voor hoe lang en hoeveel trainingsuren Mijn Buuf de vrouwen aanbiedt of aangeboden heeft. Ook zijn hier de uitstroomcijfers genoteerd en is beschreven naar welke verschillende plekken de deelnemers zijn doorgestroomd.

Uit de administratie van Mijn Buuf is gebleken is dat:

- 78 deelnemers zijn ingestroomd sinds de start van het sociale atelier Mijn Buuf in 2019;
- 25 deelnemers het traject hebben gevolgd sinds Mijn Buuf dit aanbiedt sinds eind 2020;
- per deelnemer minimaal 180 uur inclusief begeleiding wordt ingekocht door de gemeente Den Haag;
- 4 deelnemers zijn doorgestroomd naar een stage;
- 8 deelnemers zijn doorgestroomd naar vrijwilligerswerk;
- 5 deelnemers vrijwilliger zijn geworden bij Mijn Buuf. Deze vrijwilligers zijn sinds zes maanden tot 2,5 jaar in dienst bij Mijn Buuf;
- 23 vrijwilligers zijn ingezet op het traject sinds de start;
- 7 verschillende trainingen en cursussen zijn aangeboden door Mijn Buuf. Denk hierbij aan emancipatie training en financiële zelfredzaamheid training;
- 2 samenwerkingspartners een werkplek aanbieden aan deelnemers;
- 10 instromers op de arbeidsmarkt een plek hebben gevonden dankzij de activiteiten bij Mijn Buuf. Deelnemers zijn terecht gekomen in de horeca, mode, zorg, schoonmaak, bakkerij en postbedrijf;
- 8 deelnemers doorgestroomd zijn naar een volgende leer-/werkplek dankzij de activiteiten bij Mijn Buuf. Dit zijn leer-/werktrajecten aangeboden door de Gemeente Den Haag en bijvoorbeeld Schroeder Kringloopwinkel.

H7. HET IMPACTPAD: NIVEAU 4 – MISSIE-GERELATEERDE EFFECTEN METEN

Op niveau 4 worden de missie-gerelateerde effecten gemeten. De missie van Mijn Buuf is om sociaal geïsoleerde vrouwen met een migratieachtergrond zelfredzamer te maken. Op dit niveau vindt het meetproces van de impact plaats. Het niveau bespreekt in paragraaf 7.1 de opbouw van het meetplan. Vervolgens wordt in paragraaf 7.2 de methode weergegeven. Hierop aansluitend worden in paragraaf 7.3 de resultaten besproken. Dit niveau sluit af met een conclusie in paragraaf 7.4.

7.1 Opbouw meetplan

Figuur 5: Schematische weergave.

Vooronderzoek

In het vooronderzoek is door de onderzoeker allereerst een analyse gemaakt van de onderneming Mijn Buuf. Hiervoor is gebruik gemaakt van desk- en literatuuronderzoek, met behulp van studieboeken, wetenschappelijke artikelen, rapporten en gezaghebbende bronnen van het internet. De onderzoeker heeft twee dagen in de week meegelopen met de organisatie om de doelgroep te leren kennen. Op deze manier raakten beide partijen meer vertrouwd met elkaar wat bevorderlijk is geweest voor de kwaliteit van de interviews die later in dit onderzoek zijn afgenomen (Swaen, 2022). Tevens heeft dit positief bijgedragen aan de kennis van de onderzoeker over het taalniveau van de deelnemers, wat later in het hoofdonderzoek goed van pas is gekomen. Verder hebben in het atelier verschillende gesprekken plaatsgevonden die hebben bijgedragen aan kennis over de maatschappelijke context en ervaringen in het werkveld. Er zijn gesprekken gevoerd met de directeur van Mijn Buuf, met verschillende medewerkers van Mijn Buuf, met de directeur van Taal aan Zee en met het Hoofd Participatie van de Gemeente Den Haag. Ook heeft de onderzoeker zich verdiept in het proces waarmee de organisatie haar doelen probeert te behalen. Met de opgedane kennis kon de onderzoeker de ToC ontwikkelen en vormgeven.

Hoofdonderzoek

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag is kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Er zijn semigestructureerde interviews afgenomen, waarbij de vragen voorafgaand zijn geformuleerd en geordend (Genau, 2021). Dit is gedaan om zeker te zijn dat de onderzoeker de benodigde informatie zou verkrijgen om na afloop van elk interview een beoordeling te kunnen maken ten aanzien van de zelfredzaamheid.

Binnen dit onderzoek is een aantal stappen doorlopen:

- Allereerst is per deelnemer op basis van de intakeverslagen een beoordeling gemaakt door de onderzoeker over de mate van zelfredzaamheid (nulmeting) van *1 acute problematiek tot 5 Volledig zelfredzaam*.
- In de volgende stap zijn de interviews afgenomen waarbij de mate van zelfredzaamheid per domein door de onderzoeker wederom is beoordeeld van *1 Acute problematiek tot 5 Volledig zelfredzaam*.
- Na het afnemen van de interviews is de onderzoeker de mate van zelfredzaamheid aan het begin van het traject (nulmeting) gaan vergelijken met de mate van zelfredzaamheid tijdens dit huidige onderzoek.
- Met dit proces heeft de onderzoeker per deelnemer een inschatting gemaakt of de zelfredzaamheid vergroot, verkleint of gelijk gebleven is. Indien er sprake zou zijn van een beduidende toename op één of meerdere domeinen, zou er voorzichtig kunnen worden geconcludeerd dat het traject bijdraagt aan het vergroten van de zelfredzaamheid op die aspecten (Avance et al., 2020).

Naast de beoordeling van de onderzoeker, hebben de deelnemers bij het intakegesprek een eigen beoordeling gemaakt over de mate van zelfredzaamheid (nulmeting). Deze zijn tevens gescoord op een 5-puntsschaal, uitgedrukt in iconen (smiley's). De zelfbeoordeling van de nulmetingen zijn gedocumenteerd door Mijn Buuf. Tijdens het interview hebben de respondenten ook een zelfbeoordeling gemaakt. Na afloop van de interviews is de onderzoeker ook hier de mate van zelfredzaamheid aan het begin van het traject (nulmeting) gaan vergelijken met de mate van zelfredzaamheid tijdens dit huidige onderzoek. Mogelijk geeft dit aanvullende informatie voor het beantwoorden van de hoofdvraag.

Mijn Buuf heeft verschillende motivaties om haar deelnemers een zelfbeoordeling te laten maken. Ten eerste vanwege de cultuurverschillen tussen de deelnemers en de medewerkers van Mijn Buuf. Er wordt getracht te voorkomen dat het 'witte' beleid bepalend is, zoals mogelijk het geval is wanneer alleen de onderzoeker een beoordeling maakt. Als de deelnemer zelf aangeeft dat zij ongelukkig is op een bepaald domein, wordt dit gezien als de eerste stap naar verbetering en actie. Hiermee wordt geprobeerd de deelnemer zelfregie en verantwoordelijkheid te laten ervaren over het traject en daarmee wellicht haar motivatie te vergroten om te werken aan haar doelen (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 16 februari 2022).

De volgende paragraaf gaat verder in op de methode van het onderzoek naar de missie-gerelateerde effecten.

7.2 Methode

Populatie en steekproef

De onderzoekspopulatie bestaat uit de vrouwen die deelnemen aan het traject bij Mijn Buuf. In de analyse van de organisatie (hoofdstuk 1) is het profiel van de respondenten beschreven. Samenvattend betreft het vrouwen die gezins- of asielmigranten zijn, met een taalachterstand in het Nederlands, een te klein sociaal netwerk buiten de eigen cultuur, en/of andere blokkades die haar beperken in verdere ontwikkeling richting (arbeids-)participatie. De vrouwen zijn tussen de 30 en 65 jaar (P. Prent-Hofker, persoonlijke communicatie, 12 februari 2022).

Voor de steekproef is de gehele populatie genomen, namelijk de elf huidige deelnemers. Drie overige deelnemers zijn momenteel voor langere tijd in het buitenland, maar worden bij thuiskomst toegevoegd aan de resultaten van dit onderzoek.

Validiteit en betrouwbaarheid van de metingen

Het waarborgen van de validiteit en betrouwbaarheid is belangrijk om de kwaliteit van het onderzoek vast te stellen. Bij een valide meting zijn de resultaten geldig als deze overeenkomen met de werkelijkheid. De mate van betrouwbaarheid geeft weer in hoeverre de resultaten hetzelfde zouden zijn als de meting opnieuw uitgevoerd zou worden (Benders, 2021).

Ten behoeve van de validiteit is in dit onderzoek:

- Een meetinstrument gekozen dat geschikt is voor het onderzoeksdoel, namelijk één van de gegeven instrumenten uit de handleiding van het Impactpad (Merkus, 2021; Avance et al., 2020). De ZRM wordt beschreven als een geschikt instrument om te meten wat de activiteiten van een sociale onderneming qua resultaat opleveren.
- Gebruik gemaakt van de ZRM omdat toepassing van dit instrument de verschillende aspecten van zelfredzaamheid waarborgt (inhoudsvaliditeit) (Zelfredzaamheid-Matrix, z.d.).
- Om de juistheid van de meting voor de doelgroep te verhogen, de ZRM in samenwerking met professionals vanuit Mijn Buuf aangepast op het leven van de doelgroep (zie bijlage 2). Met die reden zijn een aantal domeinen weggelaten en is het domein Taal toegevoegd. De literatuur is namelijk eenduidig over het belang van een goede taalvaardigheid voor zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie (Stichting Lezen & Schrijven, 2022c).
- De indicatoren voor het domein Taal opgesteld in samenwerking met de taaldocenten van de deelnemers. Er is voor gekozen om het niveau van de taal te verbinden aan de vijf scores van zelfredzaamheid, wat de mate van zelfredzaamheid zou classificeren (I. Suasso, persoonlijke communicatie, 11 mei 2022).
- Tevens is de externe validiteit gewaarborgd door alle huidige deelnemers te interviewen.

Ten behoeve van de betrouwbaarheid is in dit onderzoek:

- Het gesprek gevoerd op geleide van een vooraf vastgestelde topiclijst aan de hand van de indicatoren van de ZRM (Benders, 2022).
- Rekening gehouden met sociaal wenselijke antwoorden van de respondenten gezien de hoge mate van verbondenheid tussen mevrouw Prent-Hofker en de deelnemers. Dit zou af doen aan de betrouwbaarheid (Benders, 2022). Daarentegen heeft de onderzoeker opgemerkt dat de doelgroep door de taalbarrière het doel van het onderzoek niet volledig begrepen heeft. Dit zou de kans op sociale wenselijkheid ten behoeve van de belangen voor mevrouw Prent-Hofker mogelijk verkleinen. Later in dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op de ethische verantwoording.
- Tijdens het interviewen gewerkt met eenvoudige vraagstellingen en woordkeuze, aangesloten op het taalniveau van de respondenten. Dit om duidelijk en begrijpelijk te zijn voor de doelgroep (Benders, 2022).
- Tijdens het interviewen gewerkt met ondersteunende plaatjes en voorbeelden, tevens om de kans op onduidelijkheden te verkleinen.
- Tijdens het interviewen zo veel mogelijk open en neutraal geïnterviewd (Benders, 2022).
- De respondenten in dezelfde omgeving geïnterviewd, verdeeld over meerdere dagen (Dingemanse, 2021).

- Heeft de onderzoeker direct na afloop van het interview haar oordeel gegeven over de mate van zelfredzaamheid op de domeinen (Reijmers, 2022b).
- Tot slot is met mevrouw Prent-Hofker besproken dat er geen verwachtingen over het onderzoek zijn, waarbij elk resultaat relevant is. Zij is zich bewust van de complexiteit van de doelgroep en dat haar onderneming nog relatief jong is.

Onderzoeksmethode en instrument

De domeinen en indicatoren van de ZRM schrijven voor welke informatie benodigd is om een oordeel te vormen (GGD Amsterdam, 2017). Voor het afnemen van de interviews is een topiclijst met vragen (zie bijlage 3) ontwikkeld. De vragen uit de topiclijst zijn geformuleerd op basis van de kenmerken van de indicatoren van de ZRM. Ter illustratie: onderstaand de indicatoren voor het domein Inkomen.

	ACUTE PROBLEMATIEK	NIET ZELFREDZAAM	BEPERKT ZELFREDZAAM	VOLDOENDE ZELFREDZAAM	VOLLEDIG ZELFREDZAAM
Inkomen	-Geen inkomsten. -Groeïende complexe schulden.	-Te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontaan/ongepast uitgeven. -Groeïende schulden.	-Inkomsten uit uitkering om te voorzien in basisbehoeften. -Gepast uitgeven. -Eventuele schulden zijn tenminste stabiel of inkomen/schuld wordt beheerd door derden.	- Inkomsten uit werk/(basis) pensioen / vrijwillige inkomstenvoorziening om te voorzien in basisbehoeften. -Eventuele schulden zijn in eigen beheer. -Eventuele schulden verminderen.	-Uitsluitend inkomsten uit werk/(basis) pensioen / vrijwillige inkomstenvoorziening. -Aan het eind van de maand is geld over. -Geen schulden.

Tabel 2: Indicatoren domein Inkomen.

Noot. Overgenomen uit *Zelfredzaamheid-Matrix 2017*, door GGD Amsterdam, 2017, Handleiding ZRM, p. 40 (<https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/wp-content/uploads/200303-Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-2017-v2.0.pdf>)

Op basis van de indicatoren zoals vermeld in tabel 2 zijn de tijdens het interview de volgende vragen gesteld:

- Hoe kom je aan jouw geld?
- Is het voldoende geld om voor jezelf te kunnen zorgen (denk aan; eten, drinken, kleding, shampoo, tandpasta)?
- Is jouw geld en wat jij betaalt elke maand ongeveer hetzelfde (= geen schulden)?
- Als je schulden hebt, wat heb je daar aan gedaan?

Op basis van de verkregen informatie van de respondent is door de onderzoeker een beoordeling gemaakt over de mate van zelfredzaamheid op het domein Inkomen. Op deze manier is op methodische wijze informatie verzameld over alle negen domeinen, waarmee de validiteit van het meetinstrument betrouwbaar is gebleven (Reijmers, 2022a). De formulering van de vragen is afgestemd op het taalniveau en het leven van de respondenten. Om tijdens het interview indien nodig meer duidelijkheid te geven is er voor elk domein een voorbeeld uitgeschreven. Zoals eerder genoemd zijn de topiclijst en de matrix met indicatoren te vinden in bijlage 2 en 3.

Proces

De onderzoeker is begonnen met het lezen van de intakeverslagen en het bestuderen van de indicatoren van de ZRM. Mevrouw Verkooijen heeft van alle intakegesprekken een verslag geschreven, maar heeft geen beoordeling (*1 Acuut tot 5 Volledig*) op de ZRM vastgelegd. Daarom heeft de onderzoeker op basis van de gespreksverslagen een beoordeling gemaakt op de domeinen van zelfredzaamheid.

Nadien zijn de interviews afgenomen. Tijdens de introductie is aan de respondenten verteld wat het doel van het onderzoek is, dat met de informatie vertrouwelijk wordt omgegaan en dat het interview altijd stopgezet kan worden. De interviews duurden gemiddeld 25 minuten en vonden allen plaats in een aparte ruimte bij Mijn Buuf. Direct na afloop van ieder interview is de beoordeling op de domeinen van zelfredzaamheid gemaakt door de onderzoeker.

Data-analyse

De ZRM is een beoordelingsinstrument. Bij gebruik van het instrument is er geen sprake van een totaalscore, maar een score per domein. Het scoren van de domeinen is gedaan op basis van de informatie uit het interview met de respondent. Zoals beschreven in de handleiding van de ZRM is het huidige functioneren beoordeeld ("hoe gaat het nu"), op basis van wat de onderzoeker weet ("informatie uit observatie, niet uit interpretatie") en is uitgegaan van volledige zelfredzaamheid ("scoor van rechts naar links") (GGD Amsterdam, 2017, p. 40). Hieronder staat beschreven wat de scores inhouden.

Scores

1. **Volledig: de zelfredzaamheid is bovengemiddeld goed.**
2. **Voldoende: de persoon is voldoende zelfredzaam.**
3. **Beperkt: beperkte zelfredzaamheid. Situatie is stabiel maar minimaal toereikend.**
4. **Niet: persoon is niet zelfredzaam. Situatie is slecht en niet toereikend.**
5. **Acuut: acute problematiek. De situatie is onhoudbaar**" (GGD Amsterdam, 2017, p. 13).

Na het toekennen van de scores na afloop van de interviews, is de beoordeling van de intake (nulmeting) naast de beoordeling van het huidige onderzoek gelegd. Vervolgens is criterium-gerelateerd vastgesteld welke verschillen er zijn en is aangegeven met hoeveel punten verandering heeft plaatsgevonden. Wanneer een respondent op een domein *Niet zelfredzaam* scoorde bij de intake, en bij de meting in dit huidige onderzoek *Voldoende zelfredzaam* scoorde, is zij op dat domein met twee punten vooruitgegaan. Ook is per respondent genoteerd sinds wanneer zij deelneemt aan het traject. Zo kan er gekeken worden in hoeverre de mogelijke verandering gerelateerd is aan de duur van het traject. Tot slot zijn uitspraken van de respondenten gebruikt om de resultaten kracht bij te zetten.

Ethiek

Gedurende dit project is ethisch verantwoord onderzoeken doorslaggevend geweest. Ethiek in het licht van onderzoek houdt zich bezig met de bescherming van respondenten aan onderzoeksprojecten (Baarda et al., 2021; Maastricht University, z.d.). Door kennis te maken met de deelnemers, de professionals in het werkveld te spreken en literatuurstudie, werd namelijk al snel duidelijk dat de respondenten een kwetsbare groep betreft. Dit betekent dat een sensitieve en zorgvuldige aanpak van groot belang is. De onderzoeker is twee dagen in de week aanwezig geweest bij de organisatie, mede om wederzijds vertrouwen op te bouwen met de deelnemers.

Voorafgaand aan de interviews heeft de organisatie de deelnemers van het traject geïnformeerd over dit onderzoek. Nadien zijn de gesprekken met de deelnemers ingepland. Aan het begin van het interview is de deelnemer opnieuw ingelicht over het doel van het gesprek. Haar is verteld dat de informatie voor dit onderzoek gebruikt wordt en om inzicht te krijgen in hoe het nu met haar gaat, zodat waar nodig zaken aangepast kunnen worden in de ontwikkelingsdoelen. De onderzoeker had het vermoeden dat de deelnemers vanwege de taalbarrière niet volledig begrepen dat het onderzoek wordt uitgevoerd om mogelijk aan te kunnen tonen aan financiers dat traject de zelfredzaamheid van de deelnemers vergroot. In vervolgonderzoek zou hier meer aandacht aan moeten worden besteed ten behoeve van de ethische verantwoording.

De deelnemers zijn om toestemming gevraagd voor het maken van een gesprekopname met een voice-recorder. Na het afronden van dit onderzoek zullen de opnames verwijderd worden. De gegevens en gespreksverslagen worden in een beveiligde omgeving, het personeelssysteem van Mijn Buuf, opgeslagen. De deelnemers hebben bij de start van het traject een privacy statement getekend waarin onder andere de omgang en beveiliging van persoonsgegevens staat beschreven. In dit rapport zijn de respondenten geanonimiseerd.

Gedurende het afnemen van de interviews heeft respect hoog in het vaandel gestaan. Daar waar de respondenten over een bepaald onderwerp niet wilden praten of juist een verhaal van het hart moesten, heeft de onderzoeker niet ingegrepen. Dit maakt dat de betrouwbaarheid van het onderzoek mogelijk is verlaagd, maar hierin prevaleerde sensitiviteit voor de doelgroep.

7.3 Resultaten

Allereerst zijn de gegevens van de intake beoordeeld door de onderzoeker, dit dient als nulmeting. Vervolgens heeft de onderzoeker de interviews afgenomen en op basis daarvan een tweede beoordeling gemaakt. Bij de intake heeft de deelnemer ook een zelfbeoordeling gemaakt, welke tevens dient als nulmeting. Tijdens het afnemen van de interviews in dit huidige onderzoek hebben deelnemers ook een tweede zelfbeoordeling gemaakt. Nadien zijn de nulmetingen, van zowel de beoordeling van de onderzoeker als de zelfbeoordeling, vergeleken met de huidige metingen in dit onderzoek. Tot slot zijn ook de beoordelingen van de onderzoeker en de zelfbeoordelingen van de deelnemers met elkaar vergeleken. Een schematische weergave hiervan ziet er als volgt uit:

Figuur 6: Schematische weergave data-analyse.

Algemeen

Om de mate waarin er al dan niet een verandering ten aanzien van de zelfredzaamheid bij de respondent zich heeft voltrokken, is telkens de vergelijking gemaakt tussen de toegekende scores van de nulmeting en de toegekende scores van de meting van dit huidige onderzoek. Voor het beschrijven van de resultaten is gekozen om te spreken in termen van punten. Ter illustratie zijn in figuur 7 (p.34) de resultaten van respondent 1 weergegeven. De onderzoeker scoorde bij respondent 1 op basis van de nulmeting (intake) op het domein Taal: *Niet zelfredzaam*. De respondent scoort op de beoordeling bij de meting van dit huidige onderzoek: *Beperkt zelfredzaam*. De verandering bij de respondent op dit domein is één punt vooruitgang. Op de domeinen Gezin en Activiteiten/Hobby's heeft de respondent volgens de onderzoeker ook één punt vooruitgang gemaakt. Op de overige domeinen heeft er geen verandering plaatsgevonden. Dit brengt een totaal van drie punten vooruitgang.

De respondent scoorde zichzelf bij de nulmeting op het domein Taal: *Beperkt zelfredzaam* en bij de meting van dit huidige onderzoek scoorde zij zichzelf: *Niet zelfredzaam*. De verandering bij de zelfbeoordeling op dit domein is één punt achteruitgang. Tevens zegt de respondent achteruit te zijn gegaan op het domein Opleiding/werk. Verder zegt de respondent vooruit te zijn gegaan op de domeinen Activiteiten/hobby's, Lichaam en Sociaal netwerk. Dit komt uit op een totaal van drie punten vooruitgang en twee punten achteruitgang.

RESPONDENT 1	ONDERZOEKER NULMETING	ZELFBEOORDELING NULMETING
NULMETING: MAART 2020 HUDIG ONDERZOEK: APRIL 2022 TOTAAL TIJD IN MAANDEN BIJ MIJN BUUF: 25	HUIS/WONEN: BEPERKT GEZIN: BEPERKT INKOMEN: BEPERKT TAAL: NIET OPLEIDING/WERK: NIET ACTIVITEITEN/HOBBY'S: NIET ZORGEN/STRESS: BEPERKT LICHAAM: NIET SOCIAAL NETWERK: BEPERKT	HUIS/WONEN: BEPERKT GEZIN: VOLLEDIG INKOMEN: NIET TAAL: BEPERKT OPLEIDING/WERK: BEPERKT ACTIVITEITEN/HOBBY'S: NIET ZORGEN/STRESS: NIET LICHAAM: NIET SOCIAAL NETWERK: NIET
VERSCHIL BEOORDELINGEN:	ONDERZOEKER HUDIG ONDERZ.	ZELFBEOORDELING HUDIG ONDERZ.
• ONDERZOEKER HEEFT 2 PUNTEN MEER VOORUITGANG GERAPORTEERD	HUIS/WONEN: BEPERKT GEZIN: VOLDOENDE (+1) INKOMEN: BEPERKT TAAL: BEPERKT (+1) OPLEIDING/WERK: NIET ACTIVITEITEN/HOBBY'S: BEPERKT (+1) ZORGEN/STRESS: BEPERKT LICHAAM: NIET SOCIAAL NETWERK: BEPERKT TOTAAL: 3 PUNTEN VOORUIT	HUIS/WONEN: BEPERKT GEZIN: VOLLEDIG INKOMEN: NIET TAAL: NIET (-1) OPLEIDING/WERK: NIET (-1) ACTIVITEITEN/HOBBY'S: BEPERKT (+1) ZORGEN/STRESS: NIET LICHAAM: BEPERKT (+1) SOCIAAL NETWERK: BEPERKT (+1) TOTAAL: 3 PUNTEN VOORUIT & 2 PUNTEN ACHTERUIT

Figuur 7: Resultaten respondent 1.

Bij de respondent uit bovenstaand voorbeeld zijn geen veranderingen groter dan één punt per domein gerapporteerd. Bij overige respondenten zijn er ook veranderingen gerapporteerd groter dan een punt. Dit is bijvoorbeeld zo als een respondent zichzelf bij de nulmeting op het domein Lichaam *Niet zelfredzaam* scoorde en bij de meting in dit huidige onderzoek *Voldoende zelfredzaam*. In dit geval is er sprake van twee punten vooruitgang.

Beoordeling onderzoeker

Allereerst is gekeken naar de resultaten van de beoordeling van de onderzoeker. Op basis van de elf respondenten tezamen is op acht van de negen domeinen vooruitgang gerapporteerd. Op één domein, Huis/wonen, is bij geen enkele respondent vooruitgang gerapporteerd. De onderzoeker heeft geen achteruitgang gerapporteerd. Tabel 3 geeft een weergave van het aantal respondenten dat domein-specifiek vooruitgang heeft geboekt. Ter illustratie: op het domein Taal hebben acht respondenten minimaal één punt vooruitgang geboekt.

Vooruitgang op de domeinen	Aantal respondenten die vooruitgang hebben geboekt	Ondersteunende quotes
Taal	9	"Ja vroeger ik niet praten. Heel veel woorden ik niet begrijpen. Nu lessen en beetje veel praten, nu ik praten bij Mijn Buuf."
Sociaal netwerk	5	"Ja, ik alleen. Met burenen niet praten. Iedereen heel druk, niet gezellig. Niet gezellig, hallo, hallo. Klaar. Ja, stress minder bij Mijn Buuf."
Gezin	2	"Ik ben weduwe. Vijf kinderen. Ik zie mezelf, ik alleen. Is moeilijk, moeilijk, moeilijk."
Zorgen/stress	2	"Veel. Hmm, zorgen, zorgen beetje veel voor mij, niet goed."
Activiteiten/hobby's	2	"Ik uur, twee uur wandelen. Ja ja. In Zuiderpark, met vriendin ook. Of in sea. Ook met vriendin."
Opleiding/werk	1	"Ik niet gewerkt. Klaar les, getrouwd en vijf kinderen. Poef."
Lichaam	1	"Bloed komt niet. Ik naar HMC, HMC hormoon, ik controle deze drie maanden. Elke dag, elke, elke week. Een keer eentje tabletten, anders drie maanden/zes maanden naar HMC bloed controle, dokter praten. Ja nu is normaal. Nu beter, nu bloed elke maand komen." "Ja, ik gezond eten en veel groenten. Ja ik beetje veel wandelen. Ja, veertig minuten, een uurtje."
Inkomen	1	"Ik uitkering. Ik beetje... ik beetje meer nodig voor boodschappen meer. Wat korting, ik kopen."
Geen vooruitgang op domein		
Huis/wonen	0	"Veilig huis, small but veilig. Hamdullah, de locatie is prima. De building is good, but the apartment inside is not like deze, strong. Ik hou van foto's to hangen. Maar can't."

Tabel 3: Aantal respondenten die domein-specifiek vooruitgang hebben geboekt.

Tabel 4 geeft een weergave van het aantal punten vooruitgang dat is gerapporteerd door de onderzoeker. De laatste kolom uit tabel 4 geeft de gemiddelde tijd weer die de vooruitgang heeft gekost. Ter illustratie rij 3 (twee punten): het aantal maanden dat de vrouwen deelnemen aan het traject is gedeeld door zes. Dit is de gemiddelde tijd in maanden waarin de vrouwen twee punten vooruitgang maakten.

Aantal punten vooruitgang	Aantal vrouwen	Gemiddelde tijd
Geen punten	1	26 maanden
1 punt	1	26 maanden
2 punten	6	18 maanden
3 punten	1	9 maanden
4 punten	2	27 maanden

Tabel 4: Aantal punten vooruitgang en de gemiddelde tijd van deelname in jaren.

Zelfbeoordeling respondenten - vooruitgang

Ten tweede is gekeken naar de resultaten van de zelfbeoordeling van de elf respondenten. Op basis van de elf respondenten tezamen is op alle negen domeinen vooruitgang gerapporteerd. Eén vrouw heeft geen vooruitgang gerapporteerd. Tabel 5 geeft een weergave van het aantal respondenten dat domein-specifiek vooruitgang heeft gerapporteerd.

Vooruitgang op onderstaande domeinen	Aantal vrouwen die vooruitgang hebben geboekt
Lichaam	6
Activiteiten/hobby's	6
Sociaal	6
Taal	6
Zorgen/stress	4
Gezin	3
Opleiding/werk	2
Huis/wonen	2
Inkomen	1

Tabel 5: Aantal respondenten die domein-specifiek vooruitgang hebben geboekt.

Tabel 6 geeft een weergave van het aantal punten vooruitgang dat is gerapporteerd door de respondenten in de zelfbeoordeling. De laatste kolom in tabel 6 geeft de gemiddelde tijd in maanden per aantal punten weer.

Aantal punten vooruitgang	Aantal vrouwen	Gemiddelde tijd
Geen punten	1	4 maanden
1 punt	3	20 maanden

2 punten	1	26 maanden
3 punten	1	25 maanden
4 punten	2	17.5 maanden
5 punten	1	34 maanden
6 punten	1	20 maanden
8 punten	1	19 maanden

Tabel 6: Aantal punten vooruitgang en de gemiddelde tijd van deelname in jaren.

Zelfbeoordeling respondenten - achteruitgang

Ten derde is nogmaals gekeken naar de resultaten van de zelfbeoordeling van de elf respondenten, omdat zij op alle negen domeinen achteruitgang rapporteerden. Twee respondenten hebben geen achteruitgang gerapporteerd. Tabel 7 geeft een weergave van het aantal respondenten dat domein-specifiek achteruitgang heeft gerapporteerd.

Achteruitgang op onderstaande domeinen	Aantal vrouwen die achteruitgang hebben geboekt
Zorgen/stress	7
Inkomen	6
Gezin	5
Opleiding/werk	4
Activiteiten/hobby's	3
Lichaam	3
Huis/wonen	3
Sociaal netwerk	2
Taal	2

Tabel 7: Aantal respondenten die domein-specifiek achteruitgang hebben geboekt.

Tabel 8 geeft een weergave van het aantal punten achteruitgang dat is gerapporteerd door de respondenten in de zelfbeoordeling. De laatste kolom van tabel 8 geeft de gemiddelde tijd in maanden per aantal punten weer.

Aantal punten achteruitgang	Aantal vrouwen	Gemiddelde tijd
Geen punten	2	5 maanden
1 punt	2	15 maanden
2 punten	3	18 maanden
3 punten	1	29 maanden
4 punten	1	26 maanden
8 punten	1	26 maanden
12 punten	1	20 maanden

Tabel 8: Aantal punten vooruitgang en de gemiddelde tijd van deelname in jaren.

Mate van overeenkomst in beoordeling onderzoeker en zelfbeoordeling respondenten

Tot slot zijn de beoordelingen van de onderzoeker naast de zelfbeoordelingen van de respondenten gelegd om inzicht te krijgen in hoeverre deze met elkaar overeenkomen.

Kijkend naar alle resultaten tezamen is een discrepantie gevonden in de beoordeling van de onderzoeker en de zelfbeoordeling van de respondenten. Ten eerste heeft de onderzoeker ofwel geen verandering ofwel één punt vooruitgang per domein gerapporteerd. De respondenten hebben zowel achteruitgang, geen verandering als vooruitgang gerapporteerd. Een tweede verschil tussen de meting van de respondenten en de onderzoeker is dat de respondenten op domeinen ook meerdere punten (meer dan één punt per domein) vooruitgang aangegeven hebben. Zo heeft een respondent bij de nulmeting zichzelf op het domein Lichaam: *Acute problematiek* gescoord. Bij de meting van dit huidige onderzoek scoorde zij zichzelf: *Beperkt zelfredzaam*. Kijkend naar deze resultaten heeft zij zichzelf op dit domein twee punten vooruitgang toegekend.

Samenvattend heeft dit tot de volgende resultaten geleid:

Bij vier van de elf vrouwen was de beoordeling van de onderzoeker positiever dan de zelfbeoordeling van de respondent, met een verschil van twee. Voor vijf andere vrouwen was de onderzoeker tevens positiever dan de zelfbeoordeling, met een verschil van één, drie, vier, zes of dertien punten. Voor twee respondenten was de beoordeling van de onderzoeker negatiever dan de zelfbeoordeling, met verschillen van drie en negen punten.

7.4 Conclusie

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag: "Wat is de impact van het traject (de reis bij Mijn Buuf) op het dagelijks leven van de vrouwen die aan dit traject deelnemen?". Hiervoor is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de zelfredzaamheid van de doelgroep en is bepaald of de zelfredzaamheid gedurende het traject bij Mijn Buuf is vergroot, verkleind of hetzelfde gebleven is ten opzichte van de nulmeting.

Uit de analyse van de resultaten van de onderzoeker kan worden geconcludeerd dat:

1. Er een positieve verandering is in de mate van zelfredzaamheid ten opzichte van de nulmeting op de domeinen Taal en Sociaal netwerk.
2. Op de domeinen Inkomen, Opleiding/Werk, Lichaam en Huis/wonen het traject minder of geen invloed lijkt te hebben, doordat slechts enkele tot geen vrouwen op deze domeinen vooruitgang geboekt hebben.
3. Het traject geen negatieve invloed heeft op de zelfredzaamheid van de huidige deelnemers.
4. Op basis van de negen domeinen tezamen, de meeste deelnemers met een totaal van twee punten vooruitgang hebben gemaakt.
5. Er geen eenduidig beeld naar voren komt uit de analyse of het aantal maanden dat een deelnemer het traject volgt, in relatie staat tot de mate van vooruitgang. Daarmee kan gesteld worden dat het aantal maanden dat de huidige deelnemers het traject volgen, niet direct in relatie staat tot de mate van groei in zelfredzaamheid.

In tegenstelling tot de resultaten van de onderzoeker blijkt uit de resultaten van de zelfbeoordeling van de respondenten dat:

1. Er zowel een positieve als een negatieve verandering is in de mate van zelfredzaamheid ten opzichte van de nulmeting.
2. De meeste deelnemers vooruitgang hebben ervaren op de domeinen Lichaam, Activiteiten/hobby's, Taal en Sociaal netwerk.
3. Op basis van de negen domeinen tezamen, de meeste deelnemers met een totaal van één punt vooruitgang hebben ervaren.

4. Ook hier het aantal maanden dat de huidige deelnemers het traject volgen, niet direct in relatie staan tot de ervaren mate van groei in zelfredzaamheid.

Ook is gebleken uit de resultaten van de zelfbeoordeling van de respondenten dat:

1. De meeste respondenten achteruitgang ervaren op de domeinen Zorgen/stress, Inkomen en Gezin.
2. Dat op basis van de negen domeinen tezamen, de meeste deelnemers met een totaal van twee punten achteruitgang hebben ervaren.
3. Ook hier het aantal maanden dat de huidige deelnemers het traject volgen, niet direct in relatie staan tot de ervaren mate van afname in zelfredzaamheid.

Tot slot is uit dit onderzoek naar voren gekomen dat:

1. De beoordeling van de onderzoeker en de zelfbeoordeling van de huidige deelnemers niet overeenkomen.
2. De verandering op basis van de beoordeling van de onderzoeker meestal positiever is dan de zelfbeoordeling van de respondenten.
3. Het verschil in beoordelingen in de helft van de gevallen klein is, maar er ook grotere verschillen zijn te zien.
4. Deze grote verschillen toegeschreven kunnen worden aan uitschieters in de zelfbeoordeling.

Concluderend kan worden gesteld dat uit de zelfbeoordeling van de respondenten geen eenduidig beeld naar voren komt als het gaat om de impact van het traject.

Op basis van de resultaten de onderzoeker kan worden gesteld dat de impact van het traject op het dagelijks leven van de deelnemers zich met name concentreert op de gebieden Taal en Sociaal netwerk. Volgens de onderzoeker is de zelfredzaamheid van de deelnemers vergroot ten opzichte van de nulmeting. Met het beantwoorden van de hoofdvraag is ook het doel van dit onderzoek bereikt. Met de eerste inzichten dat de meeste deelnemers op de domeinen Taal en Sociaal netwerk een positieve verandering doormaken, kan Mijn Buuf aan financiers aantonen waar het traject aan bijdraagt. Door de gerealiseerde resultaten neemt de maatschappelijke participatie toe en stijgen de deelnemers één of meer treden op de participatieladder. Tevens kan Mijn Buuf op basis van de inzichten waar de deelnemers geen verandering óf een negatieve verandering ervaren, bepaalde aspecten van het traject evalueren en daarmee mogelijk het traject verbeteren.

H9. HET IMPACTPAD: NIVEAU 5 – ONDERBOUWING

Op dit niveau van het Impactpad wordt gewerkt aan volledig inzicht en een stevigere onderbouwing. Hierbij worden de effectmetingen uitgebreid door nieuwe meetmethodes van dataverzameling in te zetten. Dit kan onder andere door middel van het aantal doelgroepen en effecten te verbreden of door per doelgroep te verdiepen (Avance et al., 2020). Aangezien dit de eerste impactanalyse van Mijn Buuf is, wordt aan de hand van de volgende aanbevelingen puntsgewijs benoemd hoe er meer inzicht en harder bewijs kan worden verzameld voor de gemeten impact.

Advies 1: Uitbreiden van data onder de doelgroep

- Door verschillende meetmethodes naast elkaar gebruiken, krijgt de impactanalyse een vollediger beeld van de veranderingen (Avance et al., 2020). Dit wordt triangulatie genoemd en verhoogd de betrouwbaarheid van de gemeten resultaten (Baarda et al., 2021). Zo zou er gebruik gemaakt kunnen worden van focusgroepen, vragenlijsten met visuele ondersteuning of storytelling.
- Indien Mijn Buuf bepaalde resultaten beter wil begrijpen, is diepgaander onderzoek vereist. Zo zou de organisatie aanvullend diepte-interviews kunnen afnemen bij twee oud-deelnemers, waarvan de Nederlandse taal voldoende is om dieper op bepaalde zaken in te gaan. Een andere optie is het inzetten van tolken bij deelnemers die de taal niet voldoende beheersen.
- Bij het monitoren van de deelnemers is de aanbeveling dit gestructureerd om de paar maanden te doen. Bij de eindmeting is de aanbeveling dit niet langer dan twee tot zes maanden na afloop van het traject te doen (Avance et al., 2020). Op die manier wordt de kans op attributiefouten verkleind, namelijk in hoeverre veranderingen toe te schrijven zijn aan de activiteiten bij Mijn Buuf en welke door externe factoren.
- Tot slot komen bepaalde resultaten uit de zelfbeoordelingen niet overeen met de realiteit. Zo scoorde een deelnemer zichzelf twee punten vooruitgang op het domein Inkomen, terwijl haar financiële situatie niet verandert is. Aan te raden is om als organisatie opnieuw te bepalen hoe de zelfbeoordeling tot stand komt en welke waarde aan deze resultaten wordt ontleend.

Advies 2: Bij meer belanghebbenden metingen uitvoeren

- Naast het inzetten van meetmethodes bij de doelgroep is het bevragen van familieleden of de buddy's ook een mogelijkheid. Observaties van de mensen om de deelnemer heen, zijn ook relevante informatie voor de onderbouwing van de gemeten resultaten. Wanneer deze resultaten overeenkomen met de resultaten van de onderzoeker, heeft Mijn Buuf een sterkere onderbouwing dat de gemeten effecten daadwerkelijk optreden.
- Door inzicht te verkrijgen in de ervaring van andere belanghebbenden zal Mijn Buuf een vollediger beeld krijgen van de effecten op bijvoorbeeld de familie en vrijwilligers. Dit zegt niet direct iets over de missie en doelstellingen van Mijn Buuf maar is mogelijk wel relevant (Avance et al., 2020). Zo is het aannemelijk dat als een voorheen sociaal geïsoleerde moeder gaat participeren, dit ook indirect een (positieve) impact heeft op de rest van het gezin. Daarbij wordt het gezin wel benoemd in de visie van Mijn Buuf, wat het relevant maakt om onderzoek naar te doen.

Advies 3: Meten van de impact integraal onderdeel van bedrijfsvoering maken

- Het is aan te raden om een jaarlijks impactverslag schrijven. Daarbij is het van belang om rekening te houden met voor wie het impactrapport bedoeld is. Zo kan

Mijn Buuf een keuze maken of het verslag bedoeld is voor financiers, aan partners of vooral voor de vrijwilligers binnen de organisatie. Op basis hiervan kan Mijn Buuf er voor kiezen om een rapport te schrijven over alleen de impact of ervoor kiezen om de financiële resultaten hieraan toe te voegen (Avance et al., 2020).

- De activiteiten van Mijn Buuf leiden op lange termijn mogelijk tot kostenbesparingen voor de gemeente. Er kan worden onderzocht of het mogelijk is om de maatschappelijke waarde in euro's uit te drukken. Het kan handig zijn om naar financiers te praten over de impact in een bekende waarde. Er zijn verschillende methoden om hiermee aan de slag te gaan. Blijf desondanks voorzichtig met de conclusies die getrokken worden (Avance et al., 2020).
- Verder is het aan te raden om als organisatie geregeld terug te kijken naar de verandertheorie (niveau 2) en te bepalen of bepaalde stappen effectiever kunnen. Door scherp te blijven op de ToC kan de organisatie blijven vaststellen of de activiteiten mogelijk leiden tot het behalen van de missie en de beoogde doelen (MDFnl, 2019).

Advies 4: Traject bijsturen om te verbeteren

- Het is aan te raden om te reflecteren op dit impactrapport. Het heroverwegen of finetunen van de activiteiten leidt mogelijk tot meer impact. Wanneer de resultaten van dit onderzoek worden vergeleken met de impactdoelen, kan de organisatie Mijn Buuf bijsturen of het traject aanpassen indien nodig.
- Bepaal op basis van de resultaten wie de deelnemers zijn met de meeste positieve veranderingen op het gebied van zelfredzaamheid. Zo kan de organisatie in kaart brengen welke mogelijke factoren hebben bijgedragen aan het succes. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om bepaalde eigenschappen van deelnemers of juist externe factoren. Dit kan Mijn Buuf meenemen in het verbeteren van het traject.
- Indien de financiën het toelaten zou Mijn Buuf de medewerker(s) die verantwoordelijk is voor de intake-, voortgangs-, of uitstroomgesprekken, de basistraining ZRM laten volgen. Er zijn verschillende gecertificeerde trainingsinstituten die dit aanbieden. Hiermee kan de organisatie mogelijk de kwaliteit van de begeleiding verhogen.

H10. DISCUSSIE

Tot slot wordt in dit laatste hoofdstuk een kritische blik geworpen op dit rapport. Hierbij worden sterke en verbeterpunten benoemd en wordt de eigen rol besproken.

Binnen dit onderzoek is een impactmeting uitgevoerd voor de sociale onderneming Mijn Buuf. Hiervoor is een topiclijst ontwikkeld om de mate van zelfredzaamheid van de deelnemers te beoordelen. De steekproef behelst de volledige onderzoekspopulatie, dit maakt dat de resultaten waarschijnlijk representatief zijn.

Zoals beschreven is het meetinstrument aangepast op de doelgroep. Aangezien het domein Taal is toegevoegd moest een geschikte manier van beoordelen worden ontwikkeld. In overleg en samenwerking met Taal aan Zee is besloten om de indicatoren op te stellen aan de hand van het klasniveau waar de vrouwen zijn begonnen en aan welk niveau zij momenteel deelnemen. De niveaus staan in relatie tot zelfredzaamheid doordat de deelnemers in de lessen oefenen met het lezen van bijvoorbeeld officiële documenten of doktersberichten. In gesprek met de directeur van Taal aan Zee legt zij uit: "Spreekvaardigheid is moeilijk te meten, lezen en schrijven daarentegen wel. Maar omdat wij met vrijwilligers werken, is Taal aan Zee geen gecertificeerde taalschool en kunnen wij niet werken met de bekende Europese taalniveaus, zoals A1, B2 enzovoorts (I. Suasso, persoonlijke communicatie, 11 mei 2022). Door op lesniveau te scoren, is gepoogd alsnog een accurate beoordeling te maken van de verandering op het domein Taal.

Met uitzondering van het domein Taal is bij de beoordeling volledig vastgehouden aan de indicatoren zoals opgesteld door de ontwikkelaars van de ZRM. Door te beoordelen op de kenmerken van deze indicatoren zou dit volgens de GGD Amsterdam moeten leiden tot een betrouwbaar oordeel (2017). Op basis hiervan kan worden gesteld dat bij herhaling van dit onderzoek de resultaten hetzelfde zijn en daarmee de resultaten van het onderzoek valide zijn. Desalniettemin geven de ontwikkelaars van de ZRM aan dat het beoordeling een momentopname is, wat maakt dat bij herhaling van het onderzoek de resultaten anders kunnen zijn. Gezien de respondenten deelnemen aan een traject is het aannemelijk dat er andere resultaten naar voren zullen komen.

Als het gaat om de interne validiteit is de vraag in hoeverre de verandering bij de deelnemers toe te schrijven is aan het traject en niet aan contextuele factoren. Andere oorzaken die mogelijk verantwoordelijk zijn voor de verandering in zelfredzaamheid zijn op basis van dit onderzoek moeilijk uit te sluiten. Kijkend naar de resultaten is er bij de meerderheid van de deelnemers vooruitgang geboekt op de domeinen Taal en Sociaal netwerk. Het is aannemelijk dat dit vrij direct te herleiden is naar de verschillende activiteiten, zoals de taallessen, het Nederlands praten in het atelier en het ontmoeten van nieuwe mensen in en rondom Mijn Buuf. Tevens hebben de respondenten aangegeven dat zij buiten Mijn Buuf om nauwelijks Nederlands praten en/of een sociaal netwerk onderhouden. Een sterke aanbeveling is om context mee te nemen in vervolgonderzoek.

Een kritiek punt is de vraag in hoeverre de resultaten van de intake betrouwbaar zijn. Er is in overleg met de opdrachtgever gekozen om de intakegesprekken door de onderzoeker te beoordelen, ondanks dat deze gesprekken door mevrouw Verkooijen van Mijn Buuf afgenomen zijn. Deze keuze is gemaakt zodat de twee beoordelingen in dit onderzoek door dezelfde persoon (de onderzoeker) zijn uitgevoerd. Dit vergroot de kans op systematische meetfouten, oftewel een fout in een meetsysteem, het zorgt echter wel voor consistentie in de beoordeling van de resultaten.

Verder heeft de taalbarrière afbreuk kunnen doen aan de validiteit van de interviews doordat de kans aanwezig is dat de vrouwen de vragen niet helemaal begrepen. Dit geldt ook voor de mogelijke subjectiviteit van de onderzoeker door multi-interpretabele antwoorden van de doelgroep anders te interpreteren dan werd bedoeld. Zoals beschreven is er geprobeerd dit zo goed mogelijk op te vangen door het taalgebruik van de deelnemers te leren kennen. Met het oog op de haalbaarheid was het inzetten van tolken in dit onderzoek niet mogelijk. In vervolgonderzoek zou de onderzoeker tolken inzetten als de mogelijkheden dit wel toelaten.

Uit de resultaten is gebleken dat de deelnemers óók achteruitgang ervaren op bepaalde domeinen die onder zelfredzaamheid vallen. Dit resultaat is tegen de verwachting in dat het effect van het traject enkel positief is door de aandacht en het maatwerk die Mijn Buuf levert aan de deelnemers. Voor dit resultaat zijn meerdere verklaringen mogelijk. Ten eerste zijn de beoordelingen gemaakt ten tijde van de Ramadan. Negen van de elf vrouwen deden hieraan mee. Gedurende deze weken gaven veel van hen aan last te hebben van lichamelijke klachten, vermoeidheid en een slechtere gemoedstoestand. Het Voedingscentrum (z.d.) beaamt dat meedoen aan de Ramadan onder andere kan zorgen voor vermoeidheidsklachten, fysieke klachten en verschuivingen in hormoonpatronen. Deze klachten zouden kunnen leiden tot een negatievere, een meer zwaarmoedigere beoordeling dan wanneer de zij buiten de Ramadan om de zelfbeoordeling hadden gemaakt. Een andere mogelijke verklaring is dat bewustwording een rol speelt in de ervaren achteruitgang op de domeinen van zelfredzaamheid. Bij de intake wordt met de deelnemers gesproken over de ervaren stand van zaken op de verschillende domeinen. De zelfrapportages van de intake zijn door een groot aantal deelnemers overwegend positief beoordeeld. Dit heeft wellicht te maken met de relativiteit van de situatie waar de deelnemers zich in bevinden. De vrouwen zitten vaak in benarde situaties wanneer zij aan het traject starten en zijn zeer dankbaar dat ze bij Mijn Buuf kunnen komen. Alles overzien is het mogelijk dat het traject de bewustwording van de eigen situatie, behoeften, capaciteiten en belemmeringen vergroot. Dit zou kunnen leiden tot een negatiever beeld ten opzichte van toen zij startten aan het traject.

Tevens komt de helft van de resultaten van de beoordelingen van de onderzoeker en de zelfbeoordelingen niet volledig overeen. De onderzoeker heeft beoordeeld aan de hand van de indicatoren zoals deze beschreven zijn door de ontwikkelaars van de ZRM. De respondenten hebben zichzelf beoordeeld aan de hand van de vraag; "Hoe vind jij nu dat het gaat?". Hierbij konden ze een keuze maken uit: *Heel blij*, *Blij*, *Gewoon*, *Verdrietig*, *Heel verdrietig*. De onderzoeker heeft een oordeel kunnen maken aan de hand van een gestandaardiseerd instrument, wat de validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten verhoogt. Daarentegen is het oordeel van de deelnemers mogelijk meer gemaakt op basis van affect en emotie. Tevens zijn er in de zelfbeoordelingen uitschieters te vinden in de ervaren voor- én achteruitgang. Daarnaast hebben vrouwen bij het domein Inkomen vooruitgang gerapporteerd, terwijl de respondenten nog steeds uitkeringsbehoefte zijn. Hieruit kan opgenomen worden dat een deel van de resultaten van de zelfbeoordeling niet overeenkomen met de werkelijkheid. Om een valide beeld hierover te krijgen zal er opnieuw gekeken moeten worden naar de manier waarop de zelfbeoordeling tot stand komt.

De praktijk en de literatuur maken duidelijk dat de respondenten een moeilijke doelgroep is om positief te veranderen in zelfredzaamheid. Dit wordt bevestigd door deze studie waaruit blijkt dat de mate van zelfredzaamheid bij de deelnemers op veel domeinen hetzelfde gebleven is en dat de tijd van deelname geen invloed heeft op de mate van verandering. Een kritische noot hierbij is dat de coronapandemie beperkend is geweest in de mogelijkheden tot ontwikkeling in zelfredzaamheid omdat het traject meerdere malen is stilgezet. Tevens moet worden opgemerkt dat géén verandering (status-quo) ook positief kan worden geïnterpreteerd. Mogelijk zijn de vrouwen op deze mate van zelfredzaamheid gebleven, juist gezien hun deelname aan het traject.

De samenwerking met Mijn Buuf is zeer goed verlopen. De vraag en doelstellingen van mevrouw Prent-Hofker waren snel helder. Het praktijkvraagstuk sloot goed aan op de minor Sociale Innovatie die ik heb gevolgd in jaar 3. Met deze opdracht heb ik de kennis uit de inhoudelijke colleges van de minor in de praktijk kunnen toepassen. Tevens verliep de samenwerking met de doelgroep ook zeer prettig. Ik heb in 2016 Nederlands bijles gegeven aan asielzoekers en in mijn ouderlijk huis boden wij vluchtelingen onderdak, waardoor ik goed wist wat mij te wachten stond in het contact met de doelgroep.

Ik ben mij ervan bewust dat met de inzet van meerdere meetmethodes een volledig beeld van de verandering kan worden gerealiseerd. Het huidige onderzoek is de eerste impactmeting van de sociale onderneming Mijn Buuf. De komende jaren is nieuw onderzoek wenselijk om meer inzicht en harder bewijs te verkrijgen. Periodiek onderzoek en het gestructureerd monitoren van de ontwikkeling van de deelnemers is daarmee ook de aanbeveling.

LITERATUURLIJST

- Algemene Rekenkamer (2016). Aanpak van laaggeletterdheid. Den Haag: Algemene Rekenkamer. Geraadpleegd op 14 april 2022, van https://www.rekenkamer.nl/binaries/rekenkamer/documenten/rapporten/2016/04/20/aanpak-van-laaggeletterdheid/Rapport_Aanpak_laaggeletterdheid.pdf
- Avance, Social Enterprise NL, & Impact Centre Erasmus. (2020). *Het Impactpad: Hoe je als ondernemer groeit in het meten van je maatschappelijke impact*. Opgehaald van Het Impactpad: https://impactpad.nl/wp-content/uploads/Het_Impactpad_NL_2020.pdf
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, M., Julsing, E., Kostelijk, E., & van der Velden, T. (2021). *Basisboek Kwalitatief onderzoek* (5de editie). Noordhoff.
- Benders, L. (2021). *Validiteit en betrouwbaarheid vaststellen in je scriptie*. Scribbr. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-en-betrouwbaarheid-vaststellen-scriptie/>
- Benders, L. (2022). *Valide en betrouwbare interviewvragen formuleren*. Scribbr. Geraadpleegd op 27 mei 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/goede-interviewvragen-formuleren/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Monitor Brede Welvaart & de SDG's 2021*. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2021/20/monitor-brede-welvaart-de-sdg-s-2021>
- De Koning, J., Collewet, M., & Gravesteijn-Ligthelm, J. (2008). *Participatie en gezondheid, thema 1: De invloed van arbeidsparticipatie en terugkeer naar werk*. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Geraadpleegd op 10 mei 2022, <http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/yj56hbln>
- Dingemanse, K. (2021). *Validiteit van interviews in je scriptie*. Scribbr. Geraadpleegd op 27 mei 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-in-interviews/>
- Faddegon, K., J. (2011). Landelijk overgewichtbeleid gespiegeld aan de kennis uit de gedragswetenschappen. Den Haag: Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid.
- Fonds 1818. (2022). *Homepage - Draag jij bij aan een betere samenleving?* Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://www.fonds1818.nl/>
- Genau, L. (2022). *Semigestructureerde of half-gestructureerde interviews in je scriptie*. Scribbr. Geraadpleegd op 6 mei 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/semigestructureerd-interview/>
- GGD Amsterdam. (2017). Zelfredzaamheid-Matrix. Geraadpleegd op 18 februari 2022, van <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/wp-content/uploads/200303-Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-2017-v2.0.pdf>
- Gruijter, M., de, & Ter Woerds, S. (2005). *Kansen en belemmeringen bij maatschappelijke participatie van hoger opgeleide vrouwelijke vluchtelingen. Vooronderzoek voor het project 'Barrière of Carrière'*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op 12 april 2022, van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/D8071871_def-2.pdf
- Hogenstijn, M. (2018). Sociaal ondernemerschap: grip op het begrip. Eburon. Geraadpleegd op 4 april 2022, van https://pure.hva.nl/ws/files/5083957/sociaal_ondernemerschap_grip_op_het_begrip.pdf
- Instrumentwijzer. (z.d.). *Participatieladder*. Geraadpleegd op 7 maart 2022, van <https://instrumentwijzer.nl/participatieladder>
- Kickbusch, I., Pelikan, J. M., Apfel, F., & Tsouros, A. D. (Reds.). (2013). *Health Literacy: The Solid Facts (Who Regional Office for Europe)*. World Health Organization. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/128703/e96854.pdf>

- KVK. (2021). *Sociaal ondernemen: werken met een missie*. Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/innovatie/duurzaam-ondernemen/sociaal-ondernemen-werken-met-een-missie/#:%7E:text=Sociaal%20ondernemen%20is%20de%20laatste,de%20Social%20Enterprise%20Monitor%202019>
- Maastricht University. (z.d.). *Integriteit & ethiek – Onderzoek*. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/onderzoek/integriteit-ethiek/#:%7E:text=Onderzoeksethiek%20houdt%20zich%20 bezig%20met,ethische%20aanvaardbaarheid%20van%20het%20onderzoek>.
- MDFnl. (2019). *Theory of Change (ToC): Een handleiding om verandering te begrijpen en impact te realiseren*. Ede: MDFnl.
- Merkus, J. (2021). *Soorten validiteit in je scriptie of onderzoek (voorbeelden)*. Scribbr. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-validiteit/>
- Mijn Buuf. (2022). *Mijn Buuf in de samenleving*. Geraadpleegd op 24 februari 2022, van <https://mijnbuuf.nl/mijn-buuf-en-de-samenleving/>
- Movisie. (2014). *Van start met zelfregie*. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://www.movisie.nl/artikel/start-zelfregie>
- Oranje Fonds. (z.d.). *20 jaar Oranje Fonds, 20 jaar ertoe dóen*. Unc Inc / Unc Inc Amsterdam - uncinc.nl. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van https://www.oranjefonds.nl/20-jaar-ertoe-doen?gclid=CjwKCAjw14uVBhBEEiwAaufYxxzgWuLQh0NZpVFc1ScaqEQptroqmpvbqaaCsrujh2-6CIDPh4_mzBoCVBEQAvD_BwE
- PwC. (2018). *Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid*. Stichting Lezen & Schrijven. Geraadpleegd op 7 maart 2022, van <https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/maatschappelijke-kosten-laaggeletterdheid>
- Razenberg, I., Kahmann, M., & De Gruijter, M. (2018). *'Mind the gap': barrières en mogelijkheden voor de arbeidsparticipatie van vluchtelingenvrouwen*. Kennisplatform Integratie & Samenleving: Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op 12 februari 2022, van <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/barrieres-mogelijkheden-arbeidsparticipatie-vluchtelingenvrouwen.pdf>
- Reijmers, R. (2022a). *Wat zijn de indicatoren in een cel van de ZRM?* RONT Management Consultants. Geraadpleegd op 25 april 2022, van <https://zrmtraining.nl/zrm/indicatoren-cel-zrm/>
- Reijmers, R. (2022b). *ZRM scoren*. RONT Management Consultants. Geraadpleegd op 14 juni 2022, van <https://zrmtraining.nl/zrm/hoe-scoor-clienten-zrm/>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2018). *Gezondheidsverschillen, hoe ontwikkelen zich gezondheidsverschillen in de toekomst?* Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://www.vtv2018.nl/gezondheidsverschillen>
- Schulphulpmaatje. (z.d.). *Home*. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://schuldhulpmaatje.nl/>
- SDG Nederland. (2022a). *Home*. Geraadpleegd op 24 maart 2022, van <https://www.sdgnerland.nl/>
- SDG Nederland. (2022b). *1 Geen armoede*. Geraadpleegd op 24 maart 2022, van <https://www.sdgnerland.nl/SDG/1-geen-armoede/>
- Social Enterprise NL. (z.d.) *Over sociaal ondernemen*. Geraadpleegd op 9 maart 2022, van <https://www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen>
- Stichting Lezen en Schrijven. (2022a). *Factsheet Laaggeletterdheid en werk*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2020-08/Factsheet%20Laaggeletterdheid%20en%20werk.pdf>
- Stichting Lezen en Schrijven. (2022b). *In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen*. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://www.lezenenschrijven.nl/>
- Stichting Lezen en Schrijven. (2022c). *Informatie over Laaggeletterdheid in Nederland*. Geraadpleegd op 5 mei 2022, van

- https://www.lezenenschrijven.nl/sites/default/files/2021-09/Kennisblad_Laaggeletterdheid_2021_0.pdf
- Swaen, B. (2022). *Interviewtechnieken voor een succesvol interview: Tips en voorbeelden*. Scribbr. Geraadpleegd op 18 maart 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interviewtechnieken/>
- Taal aan Zee. (2021). *Educatie voor asielzoekers, vluchtelingen en kwetsbare anderstaligen*. Geraadpleegd op 10 juni 2022, van <https://taalaanzee.nl/>
- Van der Heide, I., & Rademakers, J. (2015). *Laaggeletterdheid en Gezondheid: Stand van zaken*. Utrecht: Nivel. Geraadpleegd 15 februari 2022, van <https://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Rapport-laaggeletterdheid-en-gezondheid.pdf?>
- Voedingscentrum. (z.d.). *Ramadan*. Geraadpleegd op 18 mei 2022, van <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/ramadan.aspx#:~:text=Doordat%20je%20tijdens%20de%20ramadan,termijn%20doet%20voor%20je%20gezondheid>
- Walraven, G., van der Pas, S., de Vries, I., & Karré, P. (2020). *Sociaal ondernemen, Innovatie en ondernemerschap in het sociaal domein*. Amsterdam: Boom.
- Winsemius, A., Ballering, C., Scheffel, R., & Schoorl, R. (2016). *Wat werkt bij sociaal en gezond? Over de bijdragen van sociale factoren aan gezondheid*. Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken. Geraadpleegd op 3 mei 2022, van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Wat-werkt-dossier-Sociaal-en-gezond%20%5BMOV-11388262-1.2%5D.pdf>
- Witkamp, B., Klaver, J., Razenberg, I., De Gruijter, M., Panhuijzen, B., & Verweij, S. (2019). *Gezondheid en participatie: Een verkennende studie naar de rol van gezondheid van vergunninghouders bij de gemeentelijke dienstverlening richting werk en participatie*. Regioplan. Geraadpleegd op 3 mei 2022, van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-02/Eindrapport-Gezondheid-en-participatie.pdf>
- Zelfredzaamheid-Matrix. (z.d.-a). *Beschrijving*. Geraadpleegd op 18 februari 2022, van <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/producten/zelfredzaamheid-matrix/beschrijving/>
- Zelfredzaamheid-Matrix. (z.d.-b). *Toepassing*. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/producten/zelfredzaamheid-matrix/toepassing/>
- Zelfredzaamheid-Matrix. (z.d.-c). *Zelfredzaamheid-Matrix*. Geraadpleegd op 18 februari 2022, van <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/>

BIJLAGEN

Bijlage 1: Terminologie

Hieronder staan de domein met de benaming zoals gebruikt in de ZRM van de GGD, vervolgens zoals deze worden gebruikt in de Theory of Change van de organisatie en ten derde zoals gebruikt bij het afnemen van de interviews.

ZRM GGD	ToC	Topicijst interview
Huisvesting	Stabiele leefsituatie	Huis & wonen
Huiselijke relaties	Gezin	Gezin
Financiën	Financiële situatie	Inkomen
X	Beheersen van de taal	Taal
Werk & Opleiding	Werk & opleiding	Werk & opleiding
Tijdsbesteding	Deelnemen aan activiteiten	Activiteiten & hobby's
Geestelijke gezondheid	Mentaal welzijn	Zorgen en/of stress
X	Gezonde leefstijl	X
Lichamelijke gezondheid	Fysiek welzijn	Lichaam
Sociaal netwerk	Sociaal netwerk	Sociaal netwerk

Bijlage 2: Aangepaste ZRM met indicatoren (GGD Amsterdam, 2017).

	1.ACUUT	2.NIET	3.BEPERKT	4.VOLDOENDE	5.VOLLEDIG
Huis/wonen	-Dakloos of in nachtopvang	-Voor wonen ongeschikte huisvesting of huur of hypotheek is niet betaalbaar of dreigende huisuitzetting	-Veilige, stabiele huisvesting <i>maar</i> slechts marginaal toereikend of in onderhuur of niet-autonome huisvesting	-Veilige, stabiele en toereikende huisvesting -(huur)contract met bepalingen of gedeeltelijk autonome huisvesting of ingeschreven als inwonend	-Veilige, stabiele en toereikende huisvesting -Regulier (huur)contract -Autonome huisvesting
Gezin	-Sprake van geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing	-Aanhoudende relationele problemen met leden van het huishouden of dreigend geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing	-Erkent relationele problemen met leden van het huishouden -Probeert negatief relationeel gedrag te veranderen	-Relationele problemen met leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig of woont alleen	-Steunt en wordt gesteund binnen het huishouden -Communicatie met leden van het huishouden is consistent open
Inkomen	-Geen inkomsten. -Groeiende complexe schulden.	-Te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontaan/ongepast uitgeven. -Groeiende schulden.	-Inkomsten uit uitkering om te voorzien in basisbehoeften. -Gepast uitgeven. -Eventuele schulden zijn tenminste stabiel of inkomen/schuld wordt beheerd door derden.	- Inkomsten uit werk/(basis) pensioen / vrijwillige inkomstenvoorziening om te voorzien in basisbehoeften. -Eventuele schulden zijn in eigen beheer. -Eventuele schulden verminderen.	-Uitsluitend inkomsten uit werk/(basis) pensioen / vrijwillige inkomstenvoorziening. -Aan het eind van de maand is geld over. -Geen schulden.
Taal	-Bij binnenkomst -Geen taallessen gehad -Geen communicatie mogelijk	-Klas niveau 1	-Klas niveau 2	-Klas niveau 3	-Geen passende taalles bij Mijn Buuf
Werk & Opleiding	-Geen werk(-traject)/ opleiding of werk zonder adequate toerusting/ verzekering -Geen werk-zoekactiviteiten	-Geen werk(-traject) maar wel werk-zoekactiviteiten of 'papieren' opleiding (ingeschreven maar niet volgend) of dreigend ontslag/ drop-out	-Werktraject gericht op participatie of werkt niet naar vermogen of volgt opleiding maar loopt achter of vrijwillig baanloos zonder sollicitatieplicht	-Werktraject gericht op re-integratie of tijdelijk werk of volgt opleiding voor startkwalificatie of vrijgesteld van werken opleiding	-Vast werk of volgt opleiding hoger dan startkwalificatie
Activiteiten & Hobby's	-Afwezigheid van activiteiten die plezierig/ nuttig zijn of geen structuur in de dag -Onregelmatig dag-nacht ritme	-Nauwelijks activiteiten die plezierig/ nuttig zijn -Nauwelijks structuur in de dag -Afwijkend dag-nacht ritme	-Onvoldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn maar voldoende structuur in de dag of enige afwijkingen in het dag-nacht ritme	-Voldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn -Dag-nacht ritme heeft geen negatieve invloed op het dagelijks functioneren	-Alle tijd is plezierig/ nuttig besteed -Gezond dag-nacht ritme
Sociaal netwerk	-Ernstig sociaal isolement -Geen contact met familie	-Weinig contact met familie -Nauwelijks steunende contacten	-Enig contact met familie -Enkele steunende contacten	-Voldoende contact met familie -Voldoende steunende contacten	-Gezond sociaal netwerk -Veel steunende contacten

	-Geen steunende contacten of alleen belemmerende contacten	-Veel belemmerende contacten	-Weinig belemmerende contacten	-Nauwelijks belemmerende contacten	-Geen belemmerende contacten
Lichaam	-Een noodgeval/ kritieke situatie -Direct medische aandacht nodig	-(chronische) Lichamelijke aandoening die medische behandeling vereist -Functioneren is ernstig beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem -Geen behandeling	-Lichamelijke aandoening -Functioneren is beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem -Behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	-Minimaal lichamelijk ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten -Functioneren is marginaal beperkt door lichamelijk ongemak -Goede behandeltrouw of geen behandeling nodig	-Lichamelijk gezond -Gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen)
Zorgen en/of stress	-Geestelijke noodsituatie -Een gevaar voor zichzelf/ anderen	-Aanhoudende geestelijke aandoening maar geen gevaar voor zichzelf/ anderen -Functioneren is ernstig beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem -Geen behandeling	-Geestelijke aandoening -Functioneren is beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem -Behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	-Minimale tekenen van geestelijke onrust die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven -Functioneren is marginaal beperkt door geestelijke onrust	-Geestelijk gezond -Niet meer dan de dagelijkse beslommeringen/zorgen

Noot. Aangepast overgenomen uit *Zelfredzaamheid-Matrix 2017*, door GGD Amsterdam, 2017, Handleiding ZRM, p. 40, p. 41 (<https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/wp-content/uploads/200303-Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-2017-v2.0.pdf>)

Bijlage 3: Topiclijst (semigestructureerd)

Heel fijn dat je vandaag met mij dit gesprek wilt voeren. Zoals je weet loop ik een half jaar mee bij jullie bij Mijn Buuf om een opdracht voor Petra te maken. Je kent als het goed is dit formulier (aanwijzen). In dit gesprek gaan we over dezelfde onderwerpen (aanwijzen) praten. Bij elk onderwerp kunnen we kijken of dat wat goed ging, nog steeds goed gaat. Of dat iets wat minder goed ging, misschien nu beter gaat. Het kan zijn dat je sommige dingen al hebt verteld, voor mij is het goed om dit nog eens te bespreken. Is dat oké?

Alles wat je hier zegt is veilig en is alleen voor mij, Nancy en Petra, zodat wij goed weten waar we jou bij kunnen helpen. Ik neem dit gesprek op met mijn telefoon en zal het ook weer in de prullenbak gooien als de opdracht is afgelopen. Is dat oké voor jou?

Als de taal moeilijk is, kan je dit altijd tegen mij zeggen. Dan herhaal ik het nog een keer. Dat is geen probleem. Als het in het Nederlands niet lukt, kunnen we ook in het Engels praten of een vertaling gebruiken.

Het duurt maximaal 30 minuten, maar als je eerder pauze wil, kan je dit altijd tegen mij zeggen. We kunnen altijd stoppen.

(VB: Ik weet dat je 's nachts vaak wakker lag omdat je stress hebt. Hoe gaat het nu?)
Voorbeeld alleen achter de hand als respondent de vraag niet begrijpt.

1. Huis/wonen	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld hoe je woont.
	• Voorbeeld	• <i>Ik woon met mijn vriend en wij huren een huis. Wij wonen daar nu vier jaar.</i>
	• Situatie vrouw	- Waar woon je? - Is het een huur of een koophuis? - Hoe lang woon je daar? - Is het huis voor jou betaalbaar? - Is het een veilig huis?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
2. Gezin	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld of je een man hebt, kinderen hebt en wie er in jouw huis wonen.
	• Voorbeeld	• <i>Ik heb een vader een moeder, een zus en een broertje. Mijn ouders zijn gescheiden, mijn broertje en zus heb ik nu goed contact mee. Ik woon samen met mijn vriend; het gaat goed in onze relatie.</i>
	• Situatie vrouw	- Uit welke mensen bestaat jouw gezin? - Met wie woon je?

		- Hoe is de relatie met de personen met wie jij samenwoont?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
3. Inkomen	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld of je genoeg geld hebt om voor jezelf te kunnen zorgen.
	• Voorbeeld	• <i>Ik heb genoeg geld om mijn rekeningen te betalen. Ik heb twee bijbanen. Daarmee kom ik uit aan het eind van de maand.</i>
	• Situatie vrouw	- Hoe kom je aan jouw geld? - Is het voldoende geld om voor jezelf te kunnen zorgen (denk aan; eten, drinken, kleding, shampoo, tandpasta)? - Is jouw geld en wat jij betaald ongeveer hetzelfde (= geen schulden)? - Als je schulden hebt, wat heb je daar aan gedaan?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
4. Taal	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld hoe goed jij Nederlands begrijpt, spreekt en leest.
	• Voorbeeld	• <i>Ik spreek goed Nederlands. Mijn Engels is minder goed.</i>
	• Situatie vrouw	- Hoe gaat het Nederlands spreken bij jou? - Wanneer spreek je Nederlands (naast MB)? - Heb je het gevoel dat het Nederlands spreken beter gaat?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
5. Opleiding & werk	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld of je naar school bent geweest of gewerkt hebt in jouw land.

	Voorbeeld	<i>Ik studeer psychologie en wil later kinderpsycholoog worden. Ik werk bij Mijn Buuf en in een restaurant.</i>
	Situatie vrouw	- Ben je in jouw land naar school geweest? - Heb je in jouw land gewerkt? - Zou je een opleiding willen volgen? - Zou je vrijwilligerswerk willen doen?
	Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
6. Activiteiten & hobby's	Uitleg begrip	Hiermee wordt bedoeld wat jij allemaal doet op een dag en of je hobby's hebt en of je deelneemt aan activiteiten (leuke dingen doet voor jezelf - alleen of met anderen)
	Voorbeeld	<i>Ik sta elke dag 8.30 op en ga dan sporten. Dan ga ik studeren en rond 23 uur s' avonds ga ik naar bed. Ik doe yoga en gitaarles. En ik ga soms naar het museum of de bioscoop.</i>
	Situatie vrouw	- Hoe laat sta jij op en hoe laat ga je naar bed? - Heb je hobby's? - Doe je dingen met vriendinnen (naast MB)?
	Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
7. Sociaal netwerk	Uitleg begrip	Hiermee wordt bedoeld hoe jouw sociale netwerk eruit ziet.
	Voorbeeld	<i>Ik heb een leuke vriendengroep. Als ik ergens mee zit, of zorgen heb, dan bel ik mijn zus of beste vriendin.</i>
	Situatie vrouw	- Zijn er vrienden, familie of burens met wie je contact hebt (naast MB)? - Zo ja, hoe vaak zie je hen dan? - Zijn er mensen met wie je dingen kan bespreken als dat nodig is? Of aan wie

		je hulp kan vragen als je iets nodig hebt?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
8. Lichaam	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld of je voor jezelf, jouw lichaam, kan zorgen.
	• Voorbeeld	• <i>Ik had lange tijd pijn in mijn buik. Ik ben naar de dokter gegaan en daar slik ik nu medicijnen voor.</i>
	• Situatie vrouw	- Heb jij pijn in je lichaam (=lichamelijke klachten)? - Zo ja, hoe ga jij daarmee om? - Lukt het om (meestal) gezond te eten? - Eet je groente en fruit? - Wat doe je aan beweging? - Lukt het je om te bewegen?
	Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?
9. Zorgen & stress	• Uitleg begrip	• Hiermee wordt bedoeld of je zorgen of stress hebt en hoe je daarmee omgaat.
	• Voorbeeld	• <i>Bijvoorbeeld: Ik heb vaak stress over school. Ik kan daar niet altijd goed mee om gaan – het helpt als ik ga sporten.</i>
	• Situatie vrouw	• Heb je wel eens zorgen, stress of verdriet? • Lig je soms ergens wakker van 's nachts? • Hoe ga je daar mee om?
	• Invullen ☺	- Indien verbeterd: wat is er veranderd? - Indien verslechterd: wat is er veranderd?